

It is better to stir up a question without deciding it than to decide it without stirring it up.

—J. Joubert.

OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903.

Former Editor: Manilal Gandhi—1918-1956.

No. 34—Vol. LVII.

Friday, 28th August, 1959

REGISTERED AT THE G.P.O. AS A NEWSPAPER.
Price: FOUR PENCE

British Fascist Runs For Elections

By JOSEPH R. L. STERNE In The "Baltimore Sun"

LONDON, July 26.

IN Trafalgar Square today a sleek, gray orator expounded his political programme above a cacophony of cat-calls and clapping.

For their own good, and in the interest of keeping Britain for the British, he would ship all coloured immigrants back to the place from which they came.

He would give "something more than half" of Africa to Negroes and reserve the rest for the whites. "Total apartheid," he called it.

"Real Power" Favoured

He would revamp Britain's political system so the party in power would have "a real power" to carry out the wishes of the majority.

He would make all of Europe one nation led by Britain in the interests of preserving and strengthen-

Ghana Boycotters Of Two Minds

THE Ghana Trade Union Congress said recently that mining implements and machinery from South Africa, vital to Ghana's gold-mining industry, will not be included in a boycott of South African goods due to begin on October 31.

The Congress earlier last month ordered the boycott as a protest against South Africa's segregation policy.

ing European civilization, and from such a base 300,000,000 strong, he would be able to "tell the Americans, 'thank you and good-bye'" and make a deal with Moscow.

The words came out with an easy flow that comes from long practice, for the orator was Sir Oswald Mosley, leader of the British Union of Fascists during the Hitler years. He is running for the House of Commons again for the first time since 1931.

3 Groups Listen

His audience was divided into roughly three groups. Many of his supporters were Teddy boys in black, wide-shouldered suits with stovepipe pants. One was wearing a bright yellow tie and a bowler to set off his side burns.

Another walked around with his fist clenched to reveal four incongruous letters on the four fingers of his right hand—L-O-V-E.

As loud as these supporters cheered, others in the audience jeered. These were mainly Communists and crackpots who had migrated from the speakers corner in Hyde Park for the afternoon; or young left-wingers out to bait the fascists; or Negroes listening to Mosley's sugar-coated blandishments with looks of outrage or incredulity.

Finally, there were people who just happened to be in Trafalgar Square to sit in the cooling spray of the fountains or feed the pigeons.

Since Mosley had rather a sparse audience, the pigeons were not denied their usual Sunday afternoon feast.

Mosley, an erstwhile Conservative — turned — Inde-

(Continued on page 337)

Ghana Christians Against Sahara A-Tests

THE Ghana Christian Council conference has adopted a resolution condemning the proposed French atom test in the Sahara. The resolution described the test as "very dangerous to human and animal existence in African countries south of the Sahara." The council comprises all christian denominations in Ghana except Roman Catholic.—AP.

Mboya Interested In New Kenya Party

IN our last issue we reported the formation of a new political group in Kenya—the National Party. Leonard Ingalls, writing in the "New York Times" gives more particulars about it. The new organisation, he says has strong backing of African and Asian groups in the Kenya Legislative Council. Its policy statement calls for such controversial steps for this part of world as a common voters' roll, integrated schools and equality of economic opportunity.

The new party's policy closely parallels the aims of Tom Mboya, African Nationalist leader, whose public political activities have been confined to Nairobi as a result of restrictions imposed by the Government.

Mr. Mboya expressed interest in the new party, but said he thought its organization should have been delayed until after the revision of the Kenya Constitution that is expected about the end of the year.

Party Wins Support

Nine of fourteen Africans elected to seats in the Legislative Council are supporting the new party. Mr. Mboya and four others have

(Continued on page 337)

OPINION

FRIDAY, 28TH AUGUST 1959

Ghanaian Christians Against Tests

THE Christian Churches in Ghana are said to have combined in protest against French attempts to explode an atom bomb in the Sahara desert. This expression of responsible and important opinion is something which should be taken serious note of because it shows which way thought is developing on the continent and might complicate the relations between the West and Africa.

The case of the Churches, like that of the organisations and people who have protested against the explosions, is that atom-tests in the desert would give rise to radiations which are known to be harmful to the health of human beings.

Leaving aside the political implications of the tests implications in which the Churches need not necessarily be interested—the use of the Sahara, surrounded as it is by millions of men and women for whom the health services provided leave much to be desired, could very well be a subtle form of genocide. The Churches in Ghana have risen to protest against the immorality of what could very well turn out to be the murder of innocent people for no reason other than that they are not strong enough to ensure that France respects their wishes.

More significant, however, is the fact that in spite of firm opposition from the African government's surrounding the Sahara, France still seems determined to explode her bombs on African territory. She does not mind if non-White lives are destroyed in the slow and painful way produced by the radiations. This is unforgivable provocation. If White people were involved, it is fair to say that the French would think twice about going to the Sahara desert.

We have no desire to go into the politics of the atom bomb tests. We are concerned primarily with what is strictly the humanitarian aspect of the whole affair. Bearing this in mind, we feel it would be proper to say that the Christian Churches in Southern Africa would do the cause of race conciliation on the continent a lot of good if they, too, raised their voice against the explosions.

It is often the case that in matters of vital importance for the African in particular, the Churches do not raise their voices as effectively as they should. In our own South Africa the Christian Churches still battle with race hatred right within their own ranks. The African Christian is still regarded by most Churches as the inferior of the White man. Where this is the case, the Churches cannot effectively oppose that race oppression in which they seem to have an interest.

(Continued in next column)

PAC Differences Flare Into Open

TWO new splits showed up in the ranks of the African politicians last week says a "World" report.

One of them led to the birth of a new African movement, Pan-African Freedom Movement.

The other sees Josias Madzunya in the middle of a row with the Pan Africanist Congress.

Dr. Tsele's new movement is the seventh in field of African politics. It also raised a new flag—the third on the scene.

"Our flag is white, red and green, placed horizontally," says the leader, Dr. Peter L. Tsele.

Biblical Language

His movement has also introduced Biblical language into African politics.

"It was then that we knew that we stand alone."

"We thank Almighty God, who has matched us with His Hour."

Dr. Tsele is known as the "National Leader."

His movement is a split off from the ANC and the PAC. Dr. Tsele has been a member of both.

He states that on February 26, 1959, some people in Lady Selborne "took to flight" and formed their own political organisation.

Dr. Tsele claims that his Freedom Movement has taken over organisational and intellectual guardianship over the entire African population in the Union and South-West Africa.

Strive For Unity

The movement will strive for the unity and solidarity of the African people, and for a democratic order in the country.

Meanwhile, the PAC is in the throes of its first split. It is involved in a public quarrel with one of its founders, Mr Josias Madzunya, who was elected as its Alexandra chairman.

Mr. Madzunya withdrew his oath of allegiance to Mr. Robert

Sobukwe because leaders of the PAC met non-African politicians —Liberal Party officials.

Replying to Mr. Madzunya, the PAC also struck its first blow at Dr. Tsele's movement.

Mr Z. B. Molete, PAC secretary of publicity and information, stated this week:

"If Mr. Madzunya wishes to withdraw his oath of allegiance to Mr. Robert Sobukwe, as President of the PAC we appreciate and cannot regret his walk-out.

Mr. Molete adds: "Such tendencies are a product of the so-called Pan-African Freedom Movement of Dr. P. L. Tsele."

He Won't Quit

But Mr. Madzunya intends to stay in the PAC, no matter what happens.

He told a reporter: "If they expel me, I will continue to preach African nationalism under the banner of the Pan-Africanist Congress.

"My Alexandra branch would continue to support me, and we would go out into the whole province to preach."

The result could be two Pan-Africanist Congresses, and one Pan-Africanist Freedom Movement.

Mr. Madzunya says he knows nothing about Dr. Tsele's movement. "I have heard of no such movement."

The seven African political bodies now in the field are the African National Congress, Pan-Africanist Congress, All-African Convention (Non-European Unity Movement, Transkeian Organised Bodies and Soya,) Bantu National Congress (Supreme Council of Bantu Bodies,) Bantu Nationalist Party (Maepa's Pietersburg group) the African National-Minded Congress, and the Pan-African Freedom Movement.

(Continued from previous column)

The atom bomb tests threaten more immediately vast masses of non-Whites. It would be a fine thing to hear the voice of the Christian Churches raised in protest against a clear act of injustice, rather than because ultimately the Whites on the continent will not remain unaffected.

Comment On Men And Events

Split In The PAC?

By JORDAN K. NGUBANE

REPORTS from Johannesburg indicate that the trouble in the Pan-African Congress is reaching boiling proportions. A "World" report states that the Madzunya group are certainly no longer persona grata with the leadership of the movement. The impression created is one of definite split.

According to the "World", Mr. Madzunya is finding it increasingly difficult to work with his colleagues in the PAC. This paper states that one of the reasons why he thinks they have gone off the right track is that they work with the Liberals.

If working with other groups with similar aims on points of common interest is all that Mr. Madzunya objects to in Mr. Sobukwe's leadership, then his leaving the PAC will quite decidedly be a blessing in disguise and not a calamity. For some time people with open minds who saw the justice of the PAC's case have been embarrassed by Mr. Madzunya's habit of speaking with two voices. In one breath he would be the uncompromising advocate of race privilege for the African and in another he would mouth pious things about "Africa for the Africans and the Africans for humanity."

The two just did not go together and Mr. Madzunya seemed incapable of realising that this was the case. Thus, when he accuses Mr. Sobukwe and his colleagues in the executive of the PAC of working with the Liberals what he in fact says is that he objects to the very sight of the White man.

Not Alone

He is not entirely to blame for this. Better-educated men right in the executive of the PAC who should know better still fail to draw the distinction between a White man who is a good South African and the other who is the enemy of African freedom. I have heard members of the PAC executive shouting themselves hoarse trying to tell the world that there is no difference between a White Liberal and a follower of Verwoerd. This is as naive as it is obviously idiotic. Anybody who cannot make out the difference between the two is not fit to lead anywhere in South Africa.

Thus, when for months Mr. Madzunya sat in the inner councils of Pan-Africanism and heard all the rot and nonsense against the Liberals, it was inevitable that he would regard it as a crime to work with them. And when he now picks up a

quarrel with his colleagues who should have known better, it is because they, for their part, failed to grasp clearly the real issues at stake in South Africa's present troubles.

But that does not in any way exonerate him from blame which is distinctly his. On the one hand he is something of a difficult individualist with a flair for seeing Josias Madzunya from the perspective of having almost a monopoly of virtue in all things. He has transformed the Alexandra branch into something almost indistinguishable from a private club over which he reigns supreme. It has been said against him that he has not been above spitting venom against the "intellectuals" in the the PAC leadership. Verwoerd would like this tribesman's attitude from Mr. Madzunya.

Right And Proper

That this has placed him in the position where he has progressively become weaker is right and proper where he sees vice and virtue from the angle of race only. But, what is most significant is that Madzunya's first step out of the PAC is the clearest proof that Mr. Sobukwe will stand no betrayal of the ideal of non-racialism by anybody in the movement. If Mr. Sobukwe was the spineless politician that the communists hold him out to be, he would have pleaded Mr. Madzunya and continued to allow this worthy the opportunity to mouth racial venom while raising his right hand to God.

I have said in this column that Mr. Sobukwe is a friend of democracy; that against the background of tyranny from the White side, it will be extremely difficult for him to speak a language which would at all times please all the non-Africans. I have pleaded with democrats not to make his already difficult task more complicated. The fact that he has been ready to take action against race-haters in his own camp should make it clear to all concerned that he means it when he says he stands for a non-racial democracy.

Mr. Madzunya has indicated that he intends staying in the PAC no matter what the leader-

ship did. It is for Mr. Sobukwe and his colleagues to say how best they propose to meet this challenge. But from the point of view of the rest of the country, a PAC which had shed of its race-hating wing would be something to desire.

Silence Critics

Above everything, this development would place the PAC in the best position to silence those of its critics who want it to open its doors to non-Africans. Merely to confine membership to Africans would, as is the case with the African National Congress, be the first essential step to prepare the African masses for responsible citizenship in the life of a mixed nation where race has for centuries determined the status of the individual citizen.

In a country like South Africa at present, it is not a political sin to limit membership to people of a given race. Quite a number of organisations on the White side do not admit non-Whites. The same goes for many on the Indian side. In Durban a decent African has to produce an exemption certificate before he can be admitted to some of the exclusive Indian cafes, for example. Thus, if the PAC throw out their own race-

haters and then tell the world that they should like to put the African house in order first, before they can meet the other people, I, for my part, would say they have a case.

Cairo Radio Attacks Jews In Somalia

CAIRO radio has accused Israel of trying to infiltrate into Africa and to establish economic and trade relations with the African countries in an effort to break through the economic blockade imposed on it. During 1956, says Cairo radio, an Israeli Zionist arrived at Mogadishu, where he tried to start a company, but he was compelled to leave the country when confronted with the violent resistance put up by the Somali people from all classes and political parties. A number of Zionists have recently arrived in Mogadishu, but they have been resisted. The imperialist authorities are trying to encourage them to stay in the country. The Zionist companies operating in Djibouti along the Somali coast are suffering from an adverse slump because the Somali people are boycotting their products.

Latest Shipment

All kinds of incense sticks: Three Roses, Gateway of India, Asokadhurbar, Soogandhi Rani, Chamili, Lata Mangashkar, Vasanti, etc.. Write for our pricelist. (We only keep Indian manufactured incense sticks.)

Green ginger 9d. per lb. :	+	We pack our goods well
Green tumeric 1s. per lb. :	+	before mailing.
Amba-Huldhi 1s. per lb. :	+	
Garlics with big stems	:	We sell by C.O.D.
1s per lb. :	+	

We import the following articles directly:
Scented Betel Nuts, Pawa, Mamra, Roasted Gram, and Many Household Goods.
Our stuff is good and obtainable at low prices.
Write for our price list:

K. HARIBHAI & SONS
(PTY.) LTD.

Direct Importers: Wholesale & Retail Merchants
81 Victoria Street,—P.O. Box 2156—Durban.
Telegraphic Add.: "BHAISONS"

U.P. Progressives May Affect Liberal Party

(From Our Own Correspondent)

FROM the welter of statement and counter-statement and allegations and denials over the abrupt, dramatic withdrawal of eleven M.P.'s several Provincial Councillors and a number of other, though no other lesser lights from the United Party, one act has clearly emerged. This is that the Natal U.P. leader, Mr. Douglas Mitchell was bent on hounding out the so-called "progressives" from the party. Going against the advice of his national leader, Sir de Villiers Graaff, Mitchell obtained overwhelming support for his teen-agering campaign, thus getting rid of the troublesome minority within the Party which made itself a nuisance by its insistence upon honesty and morality.

A thorough politician, an opportunist throughout, Mr. Mitchell could not afford to be balked by the troublings of conscience in the campaign against Verwoerd. That "white man's promised word" of which the rebels made such a noise could make little sense to him. For has not the white man always broken faith with non-whites; has he not proved, by his past deeds, that he makes promises only to disregard them if they become inconvenient?

Broken Promises

Mr. Mitchell, as an active politician from Natal, must remember vividly how his English-speaking confederates, that section which claim for themselves the virtues of western civilisation, who contend that only the Whites understand the workings of a parliamentary democracy... how these people broke faith with the Indian indentured immigrants. How the English people of Natal made lofty promises to these immigrants and how after the Indians had laboured on the cane fields and saved Natal from bankruptcy, were rewarded by broken promises. Mr. Mitchell knows by what ruse, by what deceit and what trickery the parliamentary franchise of the Indians in Natal was stolen by the English settlers in 1896; how the municipal franchise was filched away; how the licensing laws were used to practice racial discrimination; how in terms of the Group Areas Act, that bastard child fathered by the English Durban City Council, wholesale legalised plunder is even now being undertaken.

Mr. Mitchell knows that people like himself and his 'conservatives' were responsible for the pass laws that make common

criminals out of decent Africans; and for the land legislation of 1913 and 1936 and the Urban Areas Act which together make of otherwise loyal, law-abiding Africans pariahs in the country of their forefathers. And the refusal of people like Mitchell—a refusal acquiesced in by the 1959 'progressives'—to keep faith with the Coloured people, which resulted in disgusted resignation from the U.P. of Mr. Bernard Friedman.

To Recapture Power

Promises, honesty, morality... these concepts in politics mean little to politicians bent only on retrieving power.

The 'conservative' wing in the United Party, itself little removed from the mass of the Nationalist Party could see no reason why it should be troubled by calls to conscience when, with a little trimming here and there, it could woo the fast-becoming-frightened plattlander, and with his support get back into the Union Buildings. And it is understandable that Mr. Douglas Mitchell should also follow this line of reasoning.

When he gave up the post of Administrator of Natal some years ago, it was confidently expected that after 1948 Smuts would make him Minister of the Interior. That never came to pass. But in spite of his stupidity of outlook, in spite of the uncouth utterances he has in the past made in regard to Indians, he is after all human and why should not hope of the Interior portfolio keep tempting him. And as the U.P. congress voting demonstrated, Mr. Mitchell has the major portion of non-Nationalist White South Africa behind him. All this element desires is the ousting of Verwoerd. If in the attempt they have to take over Malanite Nationalist policies; if they have to break faith a hundred times, that is to them all part of the game. They know better than Verwoerd how to perpetuate White domination in South Africa.

In this context, the resignation of the 'progressives' may have been politically suicidal. But none can deny their courage, and there will be few whose admiration they have not earned. Whatever their virtues, they are however not liberals by any stretch of imagination. It is hardly likely that any of them will subscribe to the principles of the Liberal Party for instance. Certainly not Mrs. Suzman and not Steytler nor Williams. Not even Boyd.

Liberals Burdened

But it is highly probable that the emergence of this group as a distinct political element in the country may have important repercussions upon the Liberal Party itself. For some years the Liberal Party has been burdened by the vague proviso to the franchise clause of its statement of policy. The more far-seeing elements in this Party have been clamouring for some time to have the Liberal Party's franchise aim to be that of unqualified universal suffrage. The drag so far has been the 'cape liberal' element which cannot see its way clear to such a radical departure from previously held positions.

There is however more than a possibility now that this so-called 'right wing' of the Liberal Party may find a more attractive home with the progressives. Likely candidates are Mr. Donald Molteno, who recently left the Liberal Party. Other possibilities are the Ballingers.

If that should happen, then the way would be clear to a re-setting of the sights of the Liberal Party and a clearer definition of the immediate, as distinct from the ultimate goals. It should then emerge as the only truly non-racial and dynamic political party in the whole of the Union and its appeal especially to non whites should be made far more attractive than it is now.

Terrorist Group In Congo

ACCORDING to Radio Brazzaville a vast terrorist organization has been uncovered. The organization was responsible for the attacks perpetrated at the beginning of June at Yacundo. Some of the leaders were arrested at (Ehoulaoua?). All originate from Payz Bemileke, near the British Cameroons frontier. Furthermore, a training camp for rebels has been discovered 25 kilometers north of (Semilia?) where it was concealed in a forest. A number of arrests have been made.

It is stressed by authorized sources that the terrorist organization formed part of the so-called army of national liberation, which up to now has not been able to form more than small bands of from 15 to 20 people to carry out isolated attacks and ambushes. These bands are instructed to terrorize the towns in order to create a greater stir and thus affect international opinion.

The special criminal court of Douala passed seven death sentences, five of them by default; he accused had taken part in two terrorist raids three weeks ago in the area; three of the other 12 accused confinement. One man was given the benefit of doubt. The court will consider another 20 cases next week.

BOOKS OF GREAT SUCCESS TO YOUR FUTURE IN BUSINESS

JUST ARRIVED

Commercial system of cutting fully detailed with diagrams of garments for you to cut any fashion	32/6
Easy cutting—packet size	25/-
Fashion in Blouse, Choli, Punjabi Sari with detailed style for women	4/6
Ramayan in English Valmiki	36/-
Prince Ajoyada—Story of Ramayan	12/6
Women of India—in their Beauty-Duty, with their customs—fully illustrated	27/6
Hindu manners, customs and their ceremonies— A Book of Details and Duties	35/-
Hindu Marriage and family in India	28/6
The Yoga System of Health— By Yogi Vithaldas Illustrated	22/6
Upanishads in 4 complete volumes	£5—10—0
Mahatma Gandhi in Pictures of New Light	£5—10—0
Heaven Lies Within Us—a book about your future in this Life	25/-
Indian Cookings, Sweets, Pickles, Curry Khadi and Khichadi etc., etc.	12/6

D. ROOPANAND BROS.

PUBLISHERS AND BOOKSELLERS

Phone 20707. (Est. 1932) P.O. Box 2524.
85, VICTORIA STREET, DURBAN.

Communists Widen Splits In India's Trade Union Movement

IN this balanced and informative review of the trade union movement Victor Feather, writing in the "London Times," describes vividly the efforts of the Communists to lead the country's working classes.

Indian trade unions have their strength in the basic industries on which India's development plans depend. Thus, though their members are only a small fraction when it comes to political elections, they are capable of exerting considerable political as well as industrial influence. Most trade unions are modelled on the British pattern but the member usually pays about six rupees a year, which is relatively twice what trade unionists pay here. There are no provident benefits.

The trade union movement has four national centres. The strongest is the Indian National Trades Union Congress with a membership of 1,490,000. It is strong in the textiles industry, on plantations, in jute, steel, cement, sugar, and motor transport, and has good unions in the docks and railways and among seamen. It was formed in 1948, and drew its leadership from Ahmedabad, where the Textile Labour Association, formed in 1923, is a powerful industrial body with its 95,000 members, and is also known for its great social work. There is a workers' bank in the city and a co-operative society, both formed by the union. A maternity and general hospital also came from the union.

The INTUC leadership is shrewd and experienced, and its training of young leaders follows Gandhian lines. All the leaders except four or five are "outsiders." Many were former social science graduates, or social workers. The same is true of the other national centres as well. The main reason for this is that there are few workers who can read and write even in their vernacular language. The number of those who can write English and Hindi is infinitesimal. A trade union leader must be able to read, write, and speak even legal English, for there is a great deal of law—too much, perhaps, now—relating to collective bargaining. These laws are printed in English and Hindi. Local union officers and factory representatives are drawn from the workers themselves.

Austere Realists

The INTUC leaders have dedicated themselves to the cause of trade unionism as a means of raising the level of Indian life and culture. They are thoughtful men, living austere lives, setting an example of self-sacrifice: they are enthusiasts and realists, not cranks. The leaders of the other democratic centre, Hind Mazdoor Sabha (HMS), are men and women of similar calibre. It may be that they proclaim their socialism more loudly than INTUC and that their Gandhian philosophy is less marked.

HMS has an affiliated membership of 407,000, although some of its supporters say that it is now nearly 600,000 strong. Its main stronghold is Bombay, where it has the support of a dock-workers' union which is as efficient as many of the dock-workers' unions in Europe.

Although the aims and objects of HMS and INTUC are similar, the possibility of amalgamation seems remote. HMS alleges that INTUC is under the control of the Government and the Congress Party. The latter denies this and asserts that it receives no subsidies from party or Government. Indeed, HMS does not challenge this, but explains that INTUC is "under the patronage" of the Government and is given privileged treatment. INTUC's answer is that, on the contrary, it has found itself penalized in some degree because it agrees with the Government's aims and policy, and that because it acts in a reasonable and restrained way, Ministers take advantage of this and bend over backwards to give the HMS and the Communist AITUC (All-India Trades Union Congress) representation to a greater extent than their membership warrants.

Attack On Steel

The Communist Party trade union front, the AITUC, claims a membership equal to that of INTUC. But nobody believes that. Its membership may be

as high as 600,000 or lower than 400,000. "Once a member, always on the register" seems to be true of AITUC, whose unions sometimes are satisfied with a membership contribution of one rupee a year.

The AITUC, probably in accordance with a Soviet directive, has concentrated its recent efforts on getting organized in the new key industries, particularly those relating to defence and communications. The terrific onslaught by Communists, imported from Calcutta and West Bengal on the, INTUC union at the Tata steel works at Jamshedpur last year was a ruthlessly engineered attempt to capture the union, which could then have been used as a bridgehead to extend, develop, and control, for political purposes, the whole of the newly expanding steel industry in West Bengal and Bihar. The struggle at Jamshedpur has been won by the INTUC union, but similar efforts will be made by the AITUC at the new plant still under construction.

In some areas the Communist congress has managed to get itself recognized in the engineering and electrical industries. Both of the others, having none of the monolithic control exercised by the AITUC, may have been slower to punch in these new industries, but both are aware of the dangers of Communist advance.

Naive Attitudes

The decisions and attitudes of some employers, on the other hand, have been unbelievably naive. There are employers who prefer to deal with the AITUC because "they control their members 'better'" and "one can negotiate a quicker settlement." This really means that the Communists are ready enough to accept a lower amount and thus make a quicker bargain than the other two. If these two have put forward what they consider to be a just claim for an increase of 10 rupees, and have been offered two, they then still try to negotiate nearer to their claim or go to arbitration. The Communists settle quickly for the two rupees as their primary aim is to keep control of the workers.

In other cases, even where employers do not encourage the AITUC in this way, they force the INTUC and HMS unions through long drawn-out negotiations and then to arbitration rather than establish a quick

Latest Gramophone Records Arrived

Mother India	6 Records	49/6
Pyasa	5 "	41/3
Dekh Kabira Roya	4 "	33/-
Abhiman	3 "	24/9
Janam-Janam Ki-Fere	5 "	41/3
Johny Walker	3 "	24/9
Ayodyapati	5 "	41/3

INDIA PRESS RECORDS

Tulsidas	5 Records	50/-
Pehli Jhalak	6 "	60/-
Halaku	4 "	40/-
Bahaar	2 "	20/-
Sarwan Kumar (Drama)	2 "	20/-
Loose Numbers Babul Baraat and Badal		30/-

Packing, Postage and C.O.D. charges 7/6 Extra.

Obtainable at Our Only Address:

BHARAT MUSIC SALOON AND BOOKSELLERS,

286 Grey Street, DURBAN.

reasonable settlement by "bona fide" collective bargaining. Under Indian labour law arbitration is part of the judicial procedure; therefore an award by a judge can be the subject of an appeal to the High Court and thence to the Supreme Court; the length of time taken before finality is reached can be appalling, two years being common.

There is a fourth trade union centre, the United Trades Union Congress with 40,000-50,000 members associated with the Revolutionary Socialist Party, whose influence is limited to some plantations in Bengal and Kerala.

These four national centres, however, are not the full extent of the trade union organization. There are many unattached unions. Trade union membership among Civil servants and white-collar workers in banks and the large commercial houses is patchy and can be increased enormously. The three main centres are making efforts to attract affiliations and membership, but it seems to be resolving itself into a contest between the INTUC and AITUC.

Rigid Wage Policy

The danger is that among public employees there is much

dissatisfaction with the Government. The civil servants are the Government's employees and many are aggrieved, therefore, by the Government's wage restraint policy. The small group of Communists in the House provide the main opposition to the Government. Hence, some Civil servants are inclined to assume that an INTUC union will not put up a real fight for wage increases but the Communists will. The INTUC has secured improved living standards for workers and peasants on the lower levels. Many middle-class commercial employees, however, are resentful that their standards have not improved at the same rate.

It may be that the short-term interests of the nation have got to be examined now in order to preserve the long-term aims. The general view of many observers is that the economic situation has reached a point where trade union organisation is in the balance. It will expand: but it can expand in the direction of the AITUC unless there is some relaxation of the present too rigid restraint.

This does not mean that the restraint has been unnecessary or, from an economic point of

view, has extended over too long a period. Indeed if the latter were the only criterion, there is no doubt that, until the completion of India's Second Five-year Plan in two years' time, rigorous restraint would still be essential. Some relaxa-

tions now, however, will not be fatal. If there is no relaxation it will almost certainly put democratic unionism in a situation of great difficulty and that could not possibly be helpful to India, or indeed to Asia in general.

Cameroonian Politician Flees To Egypt

ISAAC CHUMBA, secretary-general of the national committee of the Afro-Asian Solidarity Conference in the Cameroons, has arrived in Cairo. According to Cairo radio he fled his country despite a ban imposed on his movements by the government of traitor Ahidjo whom the French authorities have installed at the head of the dictatorial government which receives instructions from imperialist authorities and which works to suppress the national movement in the country. Ahidjo's government has ordered the dissolution of the national solidarity committee in the Cameroons and prevented its members from contacting the permanent secretariat of the conference in Cairo.

In the meantime the perma-

nent secretariat of the Afro-Asian Solidarity Conference has cabled the chairman of the Afro-Asian states bloc asking that efforts be made to urge the United Nations to intervene in the Cameroons question and demand that the French imperialist authorities cease their savage actions against nationalists there. The permanent secretariat sent another cable to General de Gaulle protesting against the new French laws recently enacted in Cameroons to restrict public freedoms and deprive the people of their rights. It also denounced the death sentences passed under the special criminal laws and requested De Gaulle to exercise his power to save the lives of 100 nationalists now up for trial.

India's Largest Insurance Company At Your Service

The New India Assurance Company Limited

SOLE REPRESENTATIVE IN THE UNION OF SOUTH AFRICA

RUSTOMJEE JALHOY RUSTOMJEE

140, Queen Street, DURBAN.

FOR SERVICE AND SECURITY
CONSULT US FOR
EVERY TYPE OF INSURANCE

P.O. Box 1610.
Residence: 111 Eleventh Avenue,
DURBAN.

Phones:
Office: 25845
Residence: 36413.

Mboya Faces Political Crisis

TOM MBOYA, youthful leader of the African nationalists in Nairobi, is, according to the "Christian Science Monitor", struggling with the gravest challenge of his meteoric political career.

Ten of the 14 African-elected members of the Kenya Legislative Council broke with Mr. Mboya on July 23 and signed a policy statement in the name of new political organisation, the Kenya National Party.

All six Asian-elected members and one European also signed the declaration.

Mr. Mboya and three others rejected the declaration, which insists that consciousness of nationhood must supersede that of race, tribe, country of origin, or creed. Instead, they convened a private strategy meeting, to decide how to meet this serious split in African ranks.

By seeming coincidence, the day the issuance of the new party statement, the Kenya Colonial Government moved to lift its ban on the formation of national parties, provided they met two tests: first, that the parties are not racial; second, that they do not preach subversion or undermine government authority.

Ruling Hits PCP

Mr. Mboya's regional organisation, although national in scope, is the Nairobi People's Convention Party (PCP) and is all African in membership. Therefore, it fails on the first count. Since Kenya has been under a state of emergency for the past seven years as the aftermath, Mau Mau terrorism, rigid governmental interpretation of PCP literature, and speeches could readily determine that the Mboya group fails to meet the second condition.

The Kenya National Party and Michael Blundell's middle-road New Kenya Group, a multi-racial organisation formed last April, can now become county-wide bodies, while obviously the PCP is debarred from official national activity. Until this development, African opinion here seemingly was united on nationalist demands, while the European and Asian population, barely 5 per cent of a total population of more than 6,000,000 formed the opposition.

The next two months will determine whether Mr. Mboya will survive this crisis. He says that when the Legislative Council adjourns at the end of the month he will barnstorm the country in his role as general secretary of

Kenya Federation of Labour to solidify workers behind him.

The Kenya National Party manifesto rejects the concept of partnership, or multiracialism, because it promotes and perpetuates racial or tribal differences rather than the sense of human fellowship. "We are convinced," the statement reads, "that whatever transitional arrangements might be necessary, all of us must ultimately accept unqualified equality as the only permanent basis of democracy."

Mr. Mboya charged the declaration failed to meet the most urgent single problem confronting the country—agreement by non-whites on constitutional changes to be proposed at a conference scheduled in London in February, 1960.

The PCP will ask these constitutional amendments.

1. Immediate responsible self-government.
2. Fixing of a date by the British Government for self-government.
3. Democratization of the Legislative Council to eliminate the government appointed majority of representatives.
4. Universal suffrage in keeping with the PCP slogan, "One Man, One Vote."

Others Proposed

The Asian bloc opposes responsible self-government in 1960 and universal suffrage, as do the Europeans, because they would obviously be swamped by the overwhelming African majority. Under the present scheme, only Europeans and Asians have universal suffrage.

Mr. Mboya's strength lies not only in his dual role as a political and labour leader, but also in his high rank in the pan-African movement. He is chairman of the All-African Peoples Conference established last December at Accra, Ghana. He can expect pressure on his behalf on Britain from independent West African states and Julius Nyerere, widely respected Tanganyikan nationalist spokesman.

R. VITHAL

Bookkeeping, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No. 12 Barklys Arcade, 38 Market Street, Cor Diagonal & Market Sts. Johannesburg. Phone 33-1854

Mboya Interested In New Kenya Party

(Continued from front page)

not affiliated, preferring to continue for the present with their own groups.

Supporters of the new party won a promise from Kenya's Attorney General that the Government would permit colony-wide activity by all recognized political organizations. Political meetings are held under Government license. The Attorney General cautioned that there must be no breaches of gatherings must not be used to generate racial animosities.

Under the state of emergency declared as a result of the Mau Mau uprising between 1952 and 1956, political activity, particularly by Africans, has been limited to local districts such as the Nairobi municipal area in which Mr. Mboya is permitted to operate.

The state of emergency is still in effect although the Mau Mau trouble was considered to have been quelled two years ago. It is expected that the state of emergency will be declared ended before a conference is convened to revise Kenya's Constitution and prepare this British colony for self-government.

One other political party with white, African and Asian support exists in Kenya. That is the New Kenya Group, which has a middle-of-the-road policy. It was formed earlier this year under the leadership of Michael Blundell, former Agriculture Minister. Mr. Blundell said he was interested in meeting with the Kenya National Party's leaders.

The new party is scheduled to elect a chairman and vice-chairman. It expects to hold its first public meetings by October.

In its policy statement the Kenya National party criticized the "partnership" basis of government in the Federation of Rhodesia and Nyasaland and the "multi racialism" that is the basic concept of the present Kenyan Government. The statement said that neither gave "an answer to our problems, for they promote and perpetuate racial or

tribal differences rather than the sense of human fellowship."

Group's Policies Defined

Other salient points of the policy statement were:

"Human rights cannot be dependent upon such qualifications as race, tribe, country of origin; ability, experience, influence, education, wealth or power.

"It is equally true that no institution or services supported from public funds should be restricted to any race or community.

"The state should provide equal non-segregated and non-discriminatory educational opportunities for all, regardless of race, tribe, colour or national origin.

"The policy of complete political, economic and social integration is the only sure guarantee of the rights and freedom of the people of Kenya."

There are 6,000,000 Africans, 165,000 Asians, 65,000 whites and 36,000 Arabs in Kenya.

British Fascist Runs For Elections

(Continued from front page)

pendent—turned Labourite—turned—fascist, is now running for Parliament in North Kensington. This is a run-down section of London which includes Notting Hill, the scene of Britain's worst racial disturbances.

As (the candidate of his own "European Movement" party, Mosley is trying to cash in on racial feelings in the district.

As he stood at the base of the Nelson monument, the 63 year old Mosley looked the picture of the successful political leader he always wanted to be.

His grey hair, thin grey moustache, grey tie and double-breasted suit gave him a distinguished appearance. His voice, with the accent of Winchester and Sandhurst, gave forth with calm, cultured, neatly reasoned arguments.

Phone 835-6786

P. O. Box 1549.

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES

33 West Street, JOHANNESBURG.

Durban Indian Benevolent Society

DETAILS of recent developments in regard to the Durban Indian Benevolent Society were disclosed in an official statement made by Dr. K. N. Ginwala, president of the Society. The statement reads:

"At the last meeting of the newly elected Committee of the Durban Indian Benevolent Society I was instructed to reveal to the public certain recent developments in regard to poor relief work in the Indian Community. The Committee felt that this was necessary in order to clear up any misapprehensions that might exist in the mind of the public."

"The Durban Indian Benevolent Society was formed about 1944 with the following principal objects enshrined in its Constitution:

"To investigate and relieve the wants of the aged, destitute and distressed Indians and Indian families within the magisterial area of Durban, in such manner and to such an extent as the Society may deem possible and as its funds from time to time permit, without distinction to caste or creed.

"To endeavour to seek employment for unemployed Indians."

"In practice the Society's work was confined to those needy persons not qualified for aid from any other established welfare agency. But unfortunately, it appears from the records that even this work was limited to only negligible proportions. It is not quite clear why, but in the past the Society seemed to have spent most of the funds available on overhead and administrative expenses and very little on direct relief work.

Re-Organised

"Early this year, a committee was established under the chairmanship of Dr. Hilda Kuper to assist non European unemployed and their dependants. In discussions with the Chief Magistrate and the Senior Social Welfare Officer, Mr. S P Bothma it emerged that it was the duty of the Benevolent Society to do this work. So after some initial difficulty, a meeting was held between those of us who wanted something done and the then committee of the Society. It was agreed that a general meeting of the Society—the first in six years—would be called. This was attended by a number of persons keenly interested in Indian welfare work, and an entirely new committee was elected.

The new officials elected were President: Dr. K. N. Ginwala; secretary: Miss Zubeida Seedat, and treasurer, Mr. J. B. Patel.

Help Needed

"The R K Khan Trust have kindly provided the Society with temporary office premises at Madoline Buildings, 437 Smith Street, Durban and the work will for the time being be done entirely by voluntary workers operating from this address as headquarters. At the last meeting of the Committee, finance and relief sub committees were appointed and we expect to get on with the job as speedily as possible. The Society will need every bit of help that it can get from the public, both Indian as well as European. We have already been encouraged by promises of support but need much more. The problems facing the Society are staggering but they are the problems that have to be tackled. We look forward to the full support of the community in this work."

Diplomatic Relations With S.A. Not Severed

PRIME MINISTER NEHRU said in the Lok Sabha on August 14 that the replies given by South Africa to Indian communications expressing their readiness to discuss questions relating to the treatment of the people of Indian origin in South Africa, had not been satisfactory and so nothing had been done in the matter.

He was replying to a question whether any fresh approach had been made in this regard by the Indian Government to the permanent representative of South Africa at the United Nations or to the Union's High Commissioner in London.

Mr. Nehru intervening added that annually this matter came up before the United Nations and the U.N. General Assembly had repeatedly passed resolutions upon the various countries involved (South Africa, India and Pakistan), to discuss the matter. Almost annually, India informed South Africa that in terms of the U.N. Resolution she was prepared to discuss the matter. Pakistan Government followed suit. So far the replies of the South African Government have not been satisfactory and so nothing had been done.

Diplomatic Relations
Earlier, Shrimati Menon, deputy Foreign Minister, said that at present there was no proposal for re-opening Indian High Commission in the Union of South Africa.

She added that there had been no severance of diplomatic relations between the Indian Government and the Union of South Africa. The Indian High Commission in the Union had been withdrawn, but diplomatic relations continued through the High Commissions of the two countries in the U.K.

.....
Earn the £2000 or more p.a. of a top business executive: Start spare time study in Accounting, Costing, Secretaryship, Building Societies, Municipal Services, Banking, as well as other high ranking positions, with The School of Accountancy, backed by 50 years successful educational service. Write today for the free book "The Direct Way to Success", to The School of Accountancy, P.O. Box 4592 (Z) Johannesburg, and at 8th Floor, Mansion House, 12 Field Street, P.O. Box 1865, Durban, Phone 2-4068.
.....

Cable & Tel. Add. HARGVAN.

Phone 29368

P. Hargovan & Co. (Pty.) Ltd.

Earthenware Pickle Jars 3 Gallons 12/6 each F.O.R. Durban
Fresh First Grade Green Ginger 1/2 per lb. " "
Fresh First Grade Garlic 2/- " " "

Cash with order only.

P. O. BOX 1250.

155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

Gramophone Records

MADE IN INDIA — AT HALF PRICE

4/6 EACH OR TWO FOR 8/3

Selected single numbers available from latest films.

Also Urdu Quawalis; Hindi; Religious, Ramayan, Arthi, Bhajan and Drama Sets.

Latest Gujerati Records: Only at 3/- each or two for 5/-

Available in Bhajan, Arthi, Garba and Comic Numbers.

MAIL ORDERS ACCEPTED — FREE PACKING
SELLING FAST.

Write for detail specification, gladly supplied on application.

NATIONAL RECORDS

18 Ajmeri Arcade, off Grey Street,
DURBAN. — Phone: 25628.

BOOKS FOR SALE

The Bhagavadgita—Radhakrishnan	11	6
Ramayana—Rajagopalachari	5	0
Eminent Americans—J. T. Sunderland	7	6
Christian Missions—M. K. Gandhi	5	0
Selected Letters I—M. K. Gandhi	1	0
A Discipline For Non-Violence—R. B. Gregg	1	6
Towards New Education—M. K. Gandhi	2	4
Sarvodaya—M. K. Gandhi	5	3
Indian Home Rule—M. K. Gandhi	1	6
Public Finance And our Poverty—J. C. Kumarappa	2	6

Obtainable from:

"INDIAN OPINION,"

P. Bag. Durban, Natal.

Books For Sale

Sixty Years After (Natchan)	1	0
Selected Letters of Gandhiji	1	6
Public Finance	2	0
Eminent Americans	7	6
Bapu's Letters To Ashram Sisters —By Kaka Kalelkar	2	6
Gandhi Techniques in the Modern World —By Pyarelal	1	6
Gandhi's Challenge To Christianity—S. K. George	2	6
Why Prohibition—J. C. Kumarappa	1	0
My Dear Child—Gandhiji	3	9
My Religion—Gandhiji	5	0
Story Of The Bible—S. K. George	8	6
Hindu Dharma	10	6
Key to Health—Gandhi	1	6
At the Feet of Bapu—Chandwala	8	6
A Preparation For Science—R. B. Gregg	2	6
Bapu My Mother—Mannabehn	1	6
Nature Cure	2	0
Diet and Diet Reform—Gandhiji	5	0
Gleanings—Mira	1	6
Selections from Gandhi—N. Bose	10	0
Bhoodan Yajna	2	0

Obtainable From:

"Indian Opinion"
P. Bag, Durban, Natal.

Newly Arrived 'Jaico' Books

KASHMIR PRINCESS	25	s.
One Thousand Nights On A Bed Of Stones	4	s.
The Unmarried Widow	4	s.
The Spell Of Aphrodite	4	s.
Some Inner Fury	4	s.
Stories From Bengal	4	s.
Chitralkha	4	s.
The Ten Princess	4	s.
War And Peace	4	s.
The Living Thoughts Of Voltaire	4	s.
The Living Thoughts Of Karl Marks	4	s.
The Living Thoughts Of Confucius	4	s.
Somdeva's Katha Sarit sagara	4	s.
Tales From Kalidasa	4	s.
The Whirlwind	4	s.
The Voice Of God And Other Stories	4	s.
Kadambari	4	s.
Keeping Fit	4	s.
The Miracle Of Milk	4	s.
Siddhartha, Man Of Peace	4	s.
Goutama, The Buddha	4	s.
Nectar In Sieve	4	s.
Somadeva's Vetala Panchavinsati	4	s.

(Postage 6d. Extra)

Obtainable From:

INDIAN OPINION,
P. Bag, Durban.

Newly Arrived 'Jaico' Books

Panch Tantra	6	0
He Who Rides A Tiger	4	0
The Vision Of India	4	0
Droll Stories	4	0
Among The Great	4	0
Light Of Asia	4	0
The National Culture Of India	4	0
Illustrated Technical Dictionary	7	6
The Wisdom Of India	7	6
The Wisdom Of China	7	6
Godan	6	0
Jataka Tales	6	0
Prophets And Saints	5	0
Make The Most Of Yourself	5	0
A Digit of Moon and The Draught of the Blue	2	6
The Substance Of A Dream	2	6
The Art Of Living	2	6
Tears And Laughter	2	6
Creatures Of Destiny	2	6
Rubaiyat Of Omar Khayyam	2	6
The Song Celestial	2	6

(Postage 6d. Extra)

Obtainable from:

'Indian Opinion' P. Bag,
Durban, Natal.

BOOKS FOR SALE

Ramanama—M. K. Gandhij	2	6
An Atheist With Gandhi—Gora G. Rao	2	0
A Gandhi Anthology (Book I)—V. G. Desai	1	3
Gandhian Ethics—Benoy Gopal Ray	2	6
Basic Education—M. K. Gandhi	2	6
Bapu's Letters to Mira (1924-48)	10	6
For Pacifists—M. K. Gandhi	2	6
The Educational Philosophy of Mahatma Gandhi —M. S. Patel	8	6
To Women—Amrit Kaur	1	0
Drink, Drugs and Gambling —M. K. Gaudhi	5	6
To the Students—M. K. Gandhi	8	6
The Gospel of Selfless Action or The Gita According to Gandhiji (Translation of the Original in Gujarati with an additional introduction and commentary) —Mahadev Desai	8	6
What Is Wrong With Indian Economic Life —D. V. K. R. V. Rao	3	0
Christianity Its Economy And Way Of Life —J. C. Kumarappa	2	3

Obtainable From:

Indian Opinion,
P. Bag, Durban, Natal.

MISS TEHMI SORABJEE RUSTOMJEE

has pleasure in announcing that she has been appointed as
Agent for:—

NATIONAL MUTUAL LIFE ASSOCIATION OF AUSTRALASIA LTD.

(INCORPORATED IN VICTORIA, AUSTRALIA,)

ESTABLISHED 1869

A LIFE POLICY WITH THE NATIONAL MUTUAL
ENSURES ABSOLUTE SECURITY WITH GOOD BONUSES

Please write or inquire for further particulars:

106 Mansfield Road, DURBAN.

P.O. Box 476.

Telephones: 47888.

Telegrams & Cable: "SORABTEM."

47453.

When you are in Durban don't forget to visit the New and
Most Up-to-Date

MOUNT EVEREST VEGETARIAN LOUNGE

Come and Enjoy Appetising and Delicious Sweetmeats available at Reasonable Prices
MEALS — CURRY & RICE — SNACKS, etc. All Sweetmeats are made from pure
Cleanliness and Civility Assured! Wholesome Ingredients

We also have 7 Modern Rooms, Single or Double for Boarders
at Reasonable Tariffs

Visit Us and see for Yourself

MOUNT EVEREST Vegetarian Lounge

126-128 PRINCE EDWARD STREET - DURBAN - PHONE 67571.

પુસ્તામતપોરી અને બીજાના બંધ
આપણુદ અને ગુદમગાર વ્યક્તિ
એ પેલા કરે છે; ને પછી રાજ,
નેતા, પ્રધાન, સરમુખતવાર કે
શેઠીઆ ગમે તે હોય. કાળ બળ
અનુસાર એ સ્વરૂપ બદલાવ છે.
—ચિંતક

પુસ્તક ૫૭ મુ—અંક ૩૪

તા. ૨૮ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૯.

પુસ્તક નકલ પે. ૪

યુનાઇટેડ પાર્ટીના કુસંપથી લીબરલ પાર્ટીને લાભ

(અમારા ખાસ ખબરપત્રી તરફથી)

યુનાઇટેડ પાર્ટીના આંતરીક વિરોધ કે જેને અંગે ૧૧ એમ. પી. એને રાજનામાં આપવા પડ્યા છે, એનાથી એક વસ્તુ સીદ થાય છે કે નાટાલના યુનાઇટેડ પક્ષના નેતા, શ્રી ડગલ્સ મીચલે જે નિર્ણય કર્યો હતો કે આ બળવા યોરોને ગમે તેને ભેજે દુર કરવા તે સિદ કર્યો. અરુ જોતા તેઓએ પોતાની પાર્ટીના મુખ્ય નેતાની સુચનાનો વિરોધ કરી આ બળવા યોરો સામે ચળવળ કરી અને ફરજિયાત રાજનામાં આપવાની પરિસ્થિતી માં તેમને મુક્યા. આ અગીયાર બજા બળવા યોર એટલા ખાતર મળ્યા છે કે તેઓએ સત્ય અને સમ્પતાનું પાલન કરવા યુનાઇટેડ પાર્ટીને વીનંતી કરી હતી.

શ્રી મીચલ એક મુલકી અને તકસાહુ છે જેને ફરવુઅરનો સામનો કરવામાં સચાઇ કે સમ્પતાની અટપટ મમતી નથી. ગોરા મુલકી માટે વચન એ કાંઈ હિસાબની વાત નથી. બીન-ગોરાઓ જાણે છે કે એમને આપેલા કેટલાં એ વચનો ગોરાઓએ વમર સંકેતે તોડ્યા છે.

શ્રી મીચલ, નાટાલના એક આગે-વાન તરીકે જાણતાં જ દશે કે એમના ગોરા સાથીઓ કે જેઓ પોતાને ઉચ્ચ સંસ્કૃતી પામેલ કહેવડાને છે તેઓએ ઢોંઠા વસાહતીઓને આપેલા કેટલાંએ વચનોનો બંધ ભૂતકાળમાં કર્યો છે. ગોરાઓએ ઢોંઠાઓને બોલાવી મોટી મોટી વાતો કરી ઘણા વચનો આપી ઢોંઠા મજુરો; પાસે મોરડીના એતરોમાં કામ કરાવીને નાટાલને ઢીવાણુ કુકવા ના ભખમાંથી બચાવી લીધા પછી ઢોંઠા એને તરછોટી બધા વચનોનો બંધ કર્યો હતો.

શ્રી મીચલ જાણે છે કે કેટલા જુદાજુદાથી અને કેટલી જુદાજુદાથી અંગ્રેજ ગોરાઓએ ઢોંઠા પાસેથી

જે થોડા ઢોંઠા હતા એ ખુટતી લીધા હતા. અંગ્રેજ ગોરાઓએ જાતીબેદ ની નીતી શરૂ કરી હતી અને એમની ખરાબ નીતીઓના પરિણામે જ આજે ગરૂપ એરીવાજ એક્ટ પણ પ્રમટ થયો છે.

શ્રી મીચલ જાણે છે કે એમના અને એમના સાક્ષીઓના કહેવાથી જ પાસના કાપડા પસાર થયા છે. અને મારા સમ્પ આફ્રિકનોને એક ગુન્હેગાર એના થી બનાવી ઢીધા છે, અને બીજા પણ ઘણા કાપડાઓ છે કે જેથી આફ્રિકનોનું પોતાની માતૃભૂમીમાં જ અપ-માન કરવામાં આવે છે.

વચનો, સચાઇ અને સમ્પતા આ ત્રણ મીજો જે ફક્ત સત્તા મેળવવાનો જ પ્રયત્ન કરતા હોય એને માટે કાંઈ હિસાબનું નથી.

આથી શ્રી મીચલ અને એમના સાથીદારો કે જેઓ નેશનાલીસ્ટ પાર્ટી કરતાં કાંઈ વધારે સારા નથી એઓ એમ માને છે કે જે જુદાજુદા અને અસમ્પતાથી પણ જે સત્તા મળી જતી હોય તે એ ખોટું નથી.

કેટલાક વર્ષો પર શ્રી મીચલે નાટાલ ના એડમીનીસ્ટ્રેટર તરીકેનો હોદ્દો છોટી ઢીધો હતો. કારણ એમને આશા હતી કે ૧૯૪૮ પછી સમટસ એમને

આંતરીક પ્રધાન બનાવશે. પણ એ બન્યું નહી. આ પ્રધાન પદની લાલચ એમને દહજ વળગી રહી છે અને એ કાંઈ પણ હિસાબે મેળવવા તેઓ ઇચ્છે છે.

(અનુસંધાન માટે જુઓ પાનું ૩૩૨)

મહાદેવભાઈ દેસાઈની સુબનતાનો એક કિસ્સો

[૧૫મી ઝોગરટ સ્વ. મહાદેવભાઈની પુસ્પતિથી છે, તેની મંજલ વાદમાં આ અમે આપીએ છીએ.—તંત્રી.]

ઈ. સ. ૧૯૩૦ની લડતની આ વાત છે. શ્રી મહાદેવભાઈ દેસાઈને સળ થયા પછી પોલીસ તેમને જેલ માડીમાં લઈ જવા લાગી. બદાર લોહોનું ટોણું સ્વામત કરવા મેથું મળ્યું હતું. પરંતુ પોલીસ સાબ્ન્ટને આ મથું નહિ; એટલે તેમને મહાદેવ ભાઈને જેલમાડીમાં બેસાડીને માડી ઝડપથી હંકારી મુકી.

આથી લોહો ઉસ્કેરાયા અને એક જાણે પેલા સાબ્ન્ટ તરફ તાકીને

પથર માપ્યો. પથર પેલા સાબ્ન્ટને બરાબર ઢાઢી પર વાગ્યો. તે એકદમ થુમ પાડી ઉડ્યો અને પથર ઢાયમાં લઈ ગાળો દેવા લાગ્યો.

મહાદેવભાઈ એ સાબ્ન્ટને કહ્યું, “તમે મોટર જરા ચંબાવો. હું લોહો ને સમજવું અને તેમની આ જુલને માટે તમારી માશી માનવા કહું.”

પરંતુ પેલા ગોરાએ માન્યું નહિ અને બળડયા કહ્યું એટલે મહાદેવભાઈ બોલ્યા, “જે બન્યું છે તેનાથી મને ભારે વસંતી ચોટ પડેલી છે. પણ અહીં ગાડીમાં પૂરાયેલો હું થું કહું! મને અત્યંત શરમ ઉપજે છે, અને તમે કહો તે પ્રાયશ્ચિત કરવા હું તમ-ખાર છું તમે એ પથર મને મારો. લાવો, એ પથર મને આપો. જે તમારા હૃદયને શાંતી થતી હોય તે એ પથરથી હું મારી જાતને સળ્ય કહું.”

મહાદેવભાઈના આવા પ્રેમાળ શબ્દો સાંભળીને પેલા સાબ્ન્ટ જરા શાંત થયો અને થોડીવાર પછી તે મહાદેવ ભાઈ સાથે વાતો કરવા મંડ્યો.

મહાદેવભાઈએ સાબ્ન્ટને આશ્રમ જોવા આપવાનું નિમંત્રણ આપ્યું. અને તેમનું નામ પુછ્યું. સાબ્ન્ટે લખવા માટે કામજળી ચળરખી કાઢી. મહાદેવભાઈએ લખવા પોતાની પેન આપી.

એટલામાં જેલનો દરવાજો આવી ગયો ગોરાએ પેન મહાદેવભાઈને પાછી આપવા માંડી. એટલે મહાદેવભાઈ બોલ્યા, “એ પેન આ પ્રમંચના સમરણ તરીકે ભલે તમારી પાસે રહે, અને પેલા પથર મને આપી દો.”

સાબ્ન્ટે પથરો તેમને આપ્યો મહાદેવભાઈ પત્યરો માડી બદાર ફેંકતા બોલ્યા, “આની માફક આ પ્રમંચની કડવી વાદ પણ ફેંકી દેજો.”

પેલા સાબ્ન્ટે હસતાં હસતાં બોલ્યો, “એ તો ક્યારની વ ફેંકાઈ અઈ!”

મહાદેવભાઈ વિરોધી કે દુસ્મન પ્રત્યે પણ કેટલી બધી દમદમી અને સહનતા હતી! આવા સૌજન્ય પુરૂષ અને દેશસેવકની ભારતના સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ માં અમર શહાદત અપાઈ હતી, જે માટે આપણા સૌનાં મરતક નમે.

ધાના બહિષ્કાર કરવામાં ઢીલુ પડે છે
અખીલ ધાના ટ્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસે જણાવ્યું છે કે, બોયોટના અમારા નિર્ણયમાં થોડો ફેરફાર કરવો જરૂરી જણાયો છે. અમારા બોય-કોટ કરવાના માલની વાડીમાંથી સાથે આફ્રિકાથી આવતા સોનાની ખાણ મારેના સાધનો અમે વાદ કરવા યોગ્ય જણીએ છીએ. આ માલ સ્ત્રીકારારો અને સ્ત્રીમરમાંથી ઉતારવાની પણ તબતીજ કરારી.
સાથે આફ્રિકાના માલનો અક્ટોબર ૩૧મી પછી બહિષ્કાર કરવા નો નીર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.

“ઇન્ડિયન ઓપિનિયન”

શુક્રવાર તા. ૨૮ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૯.

ધાનાના ખ્રીસ્તીઓનો વિરોધ

ધાનાની ખ્રીસ્તી ચર્ચોએ સહારાના રજીમાં અલ્યુમિનિયા પ્રયોગ કરવાના ક્રાન્સના નિર્ણયનો સખત વિરોધ કર્યો છે. આ એક ઘણું વિચાર અને અગત્યનું પગલું અમારી સમજ સુજબ તેઓએ લીધું છે. આવા ધનાનોથી જ ખખર પડી બાય છે કે પશ્ચિમનો આફ્રિકા સાથેનો સંબંધ કેવો છે.

ધાનામાં બધાનું કહેવું એમ છે કે આ અલ્યુમિનિયા પ્રયોગોથી ત્યાંની આખી હવા બગડી જશે અને રેડીઓ એકટીવને લીધે ત્યાં વસનારાઓ પર ઘણી માઠી અસર થશે.

સાહારામાં અલ્યુમિનિયા પ્રયોગ કરવામાં જે રાજકીય કારણો છે એ આપણે ન વિચારીએ તો પણ હેખીતું જે કારણ છે કે સાહારા જેવી જગામાં જ્યાં કદોડો લોકો રહે છે જેમને માટે હવા દારૂ કે હોસ્પિટલની કાંઈ સગવડ નથી એવી જગામાં અલ્યુમિનિયા ફેલ્ડને એટલે એનો અર્થ એ કે ત્યાંના લોકો હવા દારૂ વગર ધીમે ધીમે પીડાતા મરે તો ફ્રાન્સને કાંઈ વાંધો નથી. આજ કારણસર ધાનાની ચર્ચોએ આ પગલા સામે વિરોધ કર્યો છે કારણ આનાથી લાખો નિરોપ માણસોનું જીવન યશે. આ લોકોની વીનવંતી ઓની ફ્રાન્સને કાંઈ જ પડી નથી.

અગત્યની વસ્તુ તો એ છે કે સાહારાની અલ્યુમિનિયા આફ્રીકન દેશોનો વિરોધ હોવા છતાં ફ્રાન્સ આફ્રીકાની જમીન પર પ્રયોગો કરવા તઈયાર થયું છે. ફ્રાન્સને વાંધો નથી કે અહીંના બીન-ગોરાઓ આ અલ્યુમિનિયા પ્રયોગોને લીધે ધીમે ધીમે પીડાઈને મરે. પણ જે ગોરાઓની વાત હોત તો કદાચ ફ્રાન્સ પ્રયોગો કરતા પહેલા ઘણું વિચાર કરત.

અહીં અલ્યુમિનિયા પ્રયોગો કરવાનો રાજકીય કારણોની સાથે અમને લેવાદેવા નથી. પણ આ પ્રયોગોથી માનવજાતીને કેટલું નુકસાન પહોંચે છે એ સાથે અમને સંબંધ છે. અને આ ધ્યાન માં રાખીને અમે એમ ઇચ્છીએ છીએ કે દક્ષિણ આફ્રીકાની ચર્ચો અને સંસ્થાઓએ પણ આનો સખત વિરોધ કરવો જોઈએ.

ઘણીવાર એમ બને છે કે જે વસ્તુમાં આફ્રીકન લોકોનું નુકસાન થવા સંભવ છે એવી વસ્તુનો અહીંની ચર્ચો બહું જોરદાર વિરોધ નથી કરતી. દક્ષિણ આફ્રીકામાં તો ચર્ચોમાં પણ બતીબેદની નીતી છે. તેઓ આફ્રીકન ખ્રીસ્તીને ગોરા ખ્રીસ્તી કરતા નીચો માને છે. જ્યાં આનું જ ચાલતું હોય ત્યાં બીજાને એ શું કહી શકે ?

આ અલ્યુમિનિયા પ્રયોગોથી બીન-ગોરાઓને વધારે નુકસાન પહોંચવાનું છે. અને જે આખા આફ્રીકાની બધી ચર્ચો એક સાથે ઉભી થઈને તુરત આનો વીરોધ કરે તો ઘણું યોગ્ય ગણાયે.

જીવનમાં નવો કાંટા જ પથરાયેલા આવે છે; પરંતુ તેમાં ચઈને જલદી પસાર થઈ જવું એ સિવાય તેનો બીજો કશો ઉપાય હું જાણતો નથી. જેમ જેમ આપણે કમનસીબને રડવા વધુ થોભીએ છીએ, તેમ તેમ આપણને હાનિ પહોંચાડવાની તેમની તાકાત વધતી જાય છે.

—વોલ્ટર.

યુનાન્ડામાં એશીયન બહીષ્કાર

યુનાન્ડામાં ખાસ કરીને યુનાન્ડા વિસ્તારમાં આફ્રીકનો એશીયન દુકાનોનો બહીષ્કાર કરવાની ચળવળ ઉપાડતાં આ એશીયન દુકાનદારોની સ્થિતિ કફોડી થઈ પડી છે. આનો લાભ આફ્રીકન દુકાનદારોને સારો મળી રહ્યો છે. અને આ દુકાનદારોને કેટલાક મોટા વેપારીઓ માલ પૂરો પાડે છે અને આ રીતે બહીષ્કારને ઉત્તેજન આપી વેપાર સાધે છે એવી વાતો બહાર આવતાં તેનો કેટલાકે વિરોધ કરતાં આ રીતે-મૂલ આપતા વેપારીઓની લખખ ૪૧ પેઠીઓનાં નામ બહાર પાડવામાં આવતાં સો એક એશીયન વેપારીઓએ કહ્યું કે તેમનાં નામ ખોટી રીતે સંડોવાયેલાં છે. હવે યુનાન્ડાના આફ્રીકન વેપારી ઓએ માલ મેળવવા મોઝામ્બિકા તરફ દ્રષ્ટિ દોડાવી છે અને યુનાન્ડા ટ્રેડ્સ એસોસિએશનનું એક ટ્રેડ ડેલીગેશન આ માટે મોઝામ્બિકા આવનાર છે. યુનાન્ડાના આફ્રીકન હોલસેલર્સ અને મોઝામ્બિકાના ઇમ્પોર્ટરો વચ્ચે આ રીતે તેઓ સીધો સંબંધ બંધવા માગે છે. દ્રાલ યુનાન્ડામાં આફ્રીકન હોલસેલર્સ યોગ્ય જ છે.

ઉપરાંત કેટલાક આફ્રીકન દુકાનદારો પણ માલ ખરીદવા મોઝામ્બિકા આવનાર છે એમ એ એસોસિએશનના સેક્રેટરી એ કાટવે ખાતે મળેલી મીટીંગમાં કરેલી જાહેરાત ઉપરથી જણાય છે.

આફ્રીકનોની એ સંસ્થાના એક મેમ્બર મી. ન્સામ્બીએ જણાવ્યું છે કે મારી સંસ્થાની નીતિ યુનાન્ડામાં એશીયનોના હાથમાં જે વેપાર છે તે આફ્રીકનોના હાથમાં સ્થ લેવાની છે, કારણ મારી એસોસિએશન ને પાકી ખાતો થઈ ચુક્યો છે કે યુનાન્ડાનો વેપારનો ઘણો મોટો ભાગ એશીયનોના હાથમાં જ છે અને તેઓ આફ્રીકનોને તેમાંથી કંઈ આપવા તઈયાર નથી. યુનાન્ડાના જે યોગ્ય ઘણા એશીયન વેપારીઓ આફ્રીકન

વેપારીઓ પ્રત્યે હમદર્દી અને સહાનુભૂતિ ધરાવે છે તેમની સાથે મારી એસોસિએશન સહકારથી વર્તશે.

યુનાન્ડાના કાટીકોરોએ એક મામમાં બાધણ કરતાં જણાવ્યું છે કે કપાકાએ બાધણ કર્યા બાદ યુનાન્ડાની સ્થિતિ સારી રીતે સુધરી ગઈ છે, અને હવે બધે અગાઉ જેમ શાંતિ પ્રસરતી જાય છે.

યુનાન્ડા સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી હવે જાહેર કરવા માં આવ્યું છે કે યુનાન્ડામાં આફ્રીકનો એ બોમ્બોટની ચળવળ ચલાવ્યા છતાં અથા મહિનામાં યુનાન્ડામાં વેપાર ઘણો સારો રહ્યો હતો. બોમ્બોટની એ વેપાર ઉપર કંઈ અસર થઈ નથી. અને વેપાર સારો થશે એવી પહેલેથી માન્યતા હતી, કારણ કોશી, મકાઇ, વ્યુટ અને અન્ય એવા પાક એ મહિના માં સારો આવ્યો હતો. મસાકા અને ને ન્ગો ડીસ્ટ્રીક્ટમાં કોશી બહુ સારી આવી હતી અને આને પરિણામે વેપારમાં તેજ આવી હતી.

યુનાઈટેડ પાર્ટીમાં કુસંપથી લીબરલ પાર્ટીને લાભ

(પહેલાં પાનાનું અનુસંધાન)

આ બધાને લીધે ત્સયાઈમાં માનનારા બળવાખોરોનું રાજીનામું કદાચ ખરાબ કહેવાય. પણ છતાં એમની હીમતની આપણે તારીફ કરવા જેવી છે. પણ ખીજી રીતે ગમે તેટલા એ લોકો સારા હોય તો પણ એ લોકો લીબરલ તો નજ કહેવાય. અને એ લોકો લીબરલ પક્ષમાં જોડાશે એવી તો જરાએ આરા રાખવા જેવી નથી.

કદાચ આ એક નવા પોલીટીકલ પક્ષ તરીકે લીબરલ પાર્ટી પર કાંઈ અસર કરે એમ મનાય છે. કેટલાક વખતથી લીબરલ પક્ષ સમાન હક આપવાની નીતિ માટે અનિચીત છે. લીબરલ પક્ષમાં જે વધારે પડતા આગ વધેલા છે એ ઇચ્છે છે કે બધાને સમાન હક આપવાની નીતિ સારી છે. પણ કેટલાક આ નીતિમાં ભય જોય છે. આથી આ મત ધરાવતા લીબરલોને કદાચ આ યુનાઈટેડ પક્ષમાંથી નીકળી આવેલા બળવાખોરો સાથે વધારે રૂવે અને એમ બને તો પછી લીબરલ પક્ષની નીતિ પછી ચોખા થઈ જાય અને સ્વતંત્રતાની લડતમાં એમનો ભાગ આપી શકે અને ત્યાર પછી જ લીબરલ પાર્ટી એક ખરી બતીબેદ નમરની પોલીટીકલ પાર્ટી બની જશે અને બીન-ગોરાઓ માટે વધારે ધ્યાન આપતી થશે.

અલ્યુમિનિયા સામે વિરોધ

ધાનાની ખ્રીસ્તી સભા એ એક નીવેદનમાં જણાવ્યું છે કે ફ્રાન્સને સહારાના રજીમાં અલ્યુમિનિયા ફેલ્ડના કાર્યક્રમોને અમે સખત વિરોધ કરીએ છીએ.

વધુમાં નીવેદન જણાવે છે કે આ અલ્યુમિનિયા ધંધાકારી આફ્રીકામાં વરતા લોકોને અને પશુપક્ષીઓને ઘણું નુકસાન થશે.

આ સભામાં ધાનાના દરેક ખ્રીસ્તી પક્ષોએ, રોમન કેથલીક સીવાય ભાગ લીધો હતો.

સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર ફેલાય છે

(લેખક: હીન્ડી સીમન)

નૂનનાલીસ્ટ સરકાર પોતાની ઇલાવણપણાની નીતિને લીધે એક કરોડ પાઉંડનો વેપાર બંધ કરશે. આમ થશે તો અહીંના ઉદ્યોગપતિઓને મોઢું તુકશાન થશે.

જમાવકાની જેમ પરદેશના ખીલ દેશોએ પણ સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર પોકાર્યો છે. મોપોટની આ લડતના ચીન્હો જોતા એમ લાગે છે કે આ લડત હજી ઘણી ફેલાશે અને સાહિય આપણી સ્વતંત્રતાની લડતને પરદેશમાંથી ધલો સહકાર મળશે.

સાહિય આફ્રિકાના વેપારને તો કદાચ ખોટન તરફથી, કે જે એનુ મોટા માં મોઢું મહાક છે, ધણ તુકશાન પહોંચશે જેવી માન્યતા છે. કારણ ખોટનની બેચર પાર્ટી અહીંની જાતીબેદની નીતીનો સખત વિરોધ કરવાનો નિયાર કરી રહી છે.

સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર કરવાનો નિર્ણય ડીસેમ્બરમાં આકરામાં બરાયેલી એલ આફ્રિકન, પીપ્લ્સ ડેમન્ડર-સમાં લેવાયો હતો. આ પછી ફેરમાં બરાયેલી આફ્રો-એશીયન સો-શીયેટી ડેમન્ડર-સે એના સભ્યોને આ નિર્ણયને અમલમાં મુકવા વિનંતી કરી હતી.

ગરૂવાતમાં સાહિય આફ્રિકાની સરકાર અને અહીંના મોટા ગોરા વેપારીઓએ આ નિર્ણયને દરી કાઢ્યો હતો. પણ દવે એ દરમ બદલાય છે અને એજ લોકો જે દસતા હતા એ આજે ધુણ ચીતામાં પડ્યા છે. પ્રખ્યાત ડાપાઓની મદદથી એ લોકો રોજ વિનંતી કરે છે કે આ બહિષ્કાર હવે બંધ કરો.

આકરા અને ફેરોની ડેમન્ડર-સમાં કરેલા નિર્ણયને અમલમાં મુકનાર જમાવકા પહેલું હતું. જે કે જમાવકાને આ દેશ સાથેનો વેપાર નાનો છે અને પૈસાના હીસાબે તો સાવ નછબો છે. પણ છતાં જમાવકાના આ નિર્ણયથી સાહિય આફ્રિકાન; બે કારખાનાને ધણ તુકશાન પહોંચ્યું છે. આ બે કારખાના છે કાંચના વાસજો બનાવનાર અને તાંબે ખોરાકનો માલ ઉત્પન કરનાર.

શ્રી લોનો બનાયો બતાવે છે કે અહીંની સરકારને આ જમાવકાના પમલાથી ધણી ચીના થવા માંડી છે અને એની અંબીરતા લક્ષમાં લીધી છે.

જમાવકાના નિર્ણયની અસર ખીલ દેશો પર થવા માંડી છે. પરીણામે થોડા અહતાડીયાનાંજ આ બહિષ્કારની લડત ધણી ફેલાઈ ગઈ છે. ધાનાના ટ્રેડ યુનીયન કેંગ્રેસે દમણા દરાવ પસાર કર્યો છે કે સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર કરવો અને આ દેશનો માલ

માદીપર ઉતારવો નહી. આ દરાવમાં એમને જણાયું હતું કે જ્યાં સુધી આફ્રિકન લોકોને સમાન હક નહી મળે ત્યાં સુધી અમે ત્યાંની શેરી સરકાર ને કોઈ જાતનો સાય નહી આપીએ.

આ બહિષ્કાર એક્ટોબરમાં અમલમાં મુકવામાં આવશે. અને આશા છે કે ગીની પણ એને સાય આપશે.

જુલાઈની સાત તારીખે શ્રી એમ. ઇ. ડેકા, પારઆડોસના વેપારના મંત્રીએ જાહેર કર્યું હતું કે પારઆડોસની સરકારને સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર કરવાની દુ વિનંતી કરવાનો હતું. આ જાહેર થયા પછી તુરતજ વેસ્ટ ઇન્ડીસના ખીલ દેશોએ પણ પોતાનો સહકાર જાહેર કરી જમાવકા ને સાય આપ્યો હતો.

યુગાન્ડાની આઝાદ સરકારે એક નિવેદન બહાર પાડી લોકોને સાહિય આફ્રિકાનો માલ ન ખરીદવા અપીલ કરી છે. અપીલમાં છે કે જ્યાં સુધી આફ્રિકનો અને કલડોને સમાન હકક ન મળે ત્યાં સુધી સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર કરવો. ટીનીદાદ અને સિડીશ ગીયાનાએ પણ બહિષ્કારનો દરાવ પાસ કર્યો છે.

ટાંમાનીકાની કેંગ્રેસના પ્રમુખ ન્યુરીરે પણ કહ્યું છે કે તે પણ પોતાના લોકોને અપીલ કરશે અને બહિષ્કારને સાય આપશે. જેવીજ રીતે કનીયામાં મ્બોયાએ પણ અપીલ કરી છે.

આય. સી. એફ. ટી. યુ. નો નિર્ણય

આ દરમ્યાન ઇન્ટરનેશનલ ડેમન્ડર-સેન એફ ડી ટ્રેડ યુનીયને પણ સાહિય આફ્રિકાના માલનો બહિષ્કાર કરવા જણાવ્યું છે. યુનીયને પોતાના બે કામ કરતાઓને આ દેશમાં મોડલી બધું જોઈ જણાયાદ આ નિર્ણય લીધો છે.

સિટનમાં આફ્રિકન એરબનાઇઝેશને બહિષ્કારની જાળવણ ચલાવવા એક સમેતી કાંધર ડહલરન, કેનન કોલીનસ અને રેવ. માઇકલ રોટના નેતવ નીચે સ્થાપી છે. ખીલ ધણી નાની સંરથા એ આ મોટી સંરથામાં જળી ગઈ છે.

નાઇજીરીયાના લોકો તે ધાનાના લોકો કરતા પણ વધારે ઉશ્કેરાયા છે. આ અનુભવ સાહિય આફ્રિકાના એક મોટા વેપારીને થયો છે. તે જણાવે છે કે નાઇજીરીયાને ૧૯૬૦માં સ્વતંત્રતા મળશે કે તરત લાંબી સરકાર અહીંનો

માલ બહિષ્કાર કરવા પગલા લેવાની છે.

એક ખીલ મોટા વેપારીના કહેવા મુજબ મેરીશીયસ પણ સાહિય આફ્રિકા નો વિરોધ કરવા તઇપાર થયું છે.

સીરીયા તથા લીબેનમાં અહીંની જાતીબેદની નીતીનો ખુબ વિરોધ માય છે. અને એમ મનાય છે કે એ જોતા તે અહીંના માલનો બહિષ્કાર થોડા વખતમાં પોકારશે.

હુંમાં, અહીંની સરકાર માને છે તેમ, સાહિય આફ્રિકાની આજુ બાજુ ફુશનાવટ ધરાવતા દેશો છે. જે લોકો અહીંની પરીસ્થીતી જાણે છે અને એક મોટા વેપારીના કહેવા મુજબ સાહિય આફ્રિકાની "આ બદલતી આર્થીક પરીસ્થીતી ને લઈ અને આફ્રિકનોમાં વધતી સ્વતંત્રતાની માંગણી એને અંગે અહીં વેપાર કરવો ધલો અધરો થઈ પડશે છે. નવો વેપાર ખોલવાની તો વાત જ જવા દો."

આફ્રિકાનરોની મોટી વેપારી સંરથા ને પણ આનો અનુભવ થયો છે અને એ મુજબ એ લોકોએ મીનીસ્ટરને પણ જણાવ્યું છે. એમના કહેવા મુજબ પરદેશમાં ખપર પડે છે કે અધુક માલ સાહિય આફ્રિકાની બનાવટ નો છે તે વેચાતો નથી.

સાહિય આફ્રિકાની સામેની આ જાળવણ બ્યાનગી છે કારણ અહીંની જાતીબેદની નીતી માનવ નીતીની વિરોધી છે. અને જ્યાર સુધી અહીંની સરકાર આ નીતી અપનાવશે ત્યાં સુધી ખીલ દેશો એનો વધારે વધારે સામનો કરશે.

એક આધર્ષજનક વસ્તુ તો એ છે કે અહીંના માલના બહિષ્કારની જાળવણ ને યુનીયનના ટેલકા મોટા ગોરા વેપારીઓને સાય મળી રહ્યો છે. આ લોકો ડો. ફરુઅર્ડથી કંટાળી અને કોડી મુકવાનો આ એક મામ્ છે એમ માને છે. અને વધારે આધર્ષજનક વસ્તુ તો એ છે કે આ લોકો જાણે છે કે ડો. ફરુઅર્ડના જવાથી કદાચ જાતીબેદની નીતી પણ જાંગી પડે. પણ છતાં એમને એનો વાધો નથી. આ બતાવે છે કે બધેજ જાગૃતી થઈ રહી છે.

યુકીપીંગ, ઇનકમ ટેકસ રીટર્ન્સ, લાઇસેન્સીંગ, રેવન્યુ કલીપરન્સ અને ઇન્ટરચેન્સ માટે મળો :

આર. વીઠ્ઠલ
૧૨ આર્કલી આર્કેડ, ૩૮ માર્કેટ રોડ, કોરનર રામજોનલ અને માર્કેટ રોડ, મેઘાનીસબર્ગ, ફોન ૩૩-૧૬૫૪.

* રેમિંગટન

* પોર્ટેબલ

* ગુજરાતી ટાઇપરાઇટર

*
નવું રેમિંગટન ગુજરાતી પોર્ટેબલ ટાઇપરાઇટર સ્ટેડર મોડલનું ધણું સુંદર કામ આપે છે.

*

ગુજરાતીઓ માટે ઉત્તમ સાધન

આમાં અનુભવોથી ધણા સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા છે અને ધણી સરળ રીતે ટાઇપ કરી શકાય છે. રેમિંગટન તમને ગેરંટી આપે છે. આજ સુધી આ કરતાં સાફ ટાઇપરાઇટર બનાવવામાં નથી આવ્યું.

ભાવ યા. ૪૧-૨૦-૦થી ઉપર

કીમત મુકવવા સરળ શરતો

ફોન : ૬૭૧૩૧

નેશનલ ઓર્ગીસ સપ્લાયરસ

૭૬ વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટ, — ઇરબન,

ગીતાની ગૂઢ શક્તિ

“લહરિ”

તા. ૨૬-૮-૫૯ને શુક્રવારે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણની જન્મતી છે. આ પવિત્ર પ્રસંગે તેમનું કેટલુંક બોધ પ્રદ સાહિત્ય શ્રી “લહરિ” પીરસે છે જે આખાર સાથે અત્રે રજૂ કરીએ છીએ.—તંત્રી.

મુદર્શિ વેદમ્બાસે મહાભારતના અંતમાં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ અને અર્જુનના સંવાદરૂપે સંચોલિત કરેલી શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાં શ્રી કૃષ્ણના ૧૨૦ શ્લોકો, સંખ્યના ૩૭, અર્જુનના ૫૭ અને ધૃતરાષ્ટ્રને એક ક્ષેત્ર કુલે ૭૪૫ શ્લોકો મૂળ ગીતામાં હોવાનું મનાય છે. તે વૈકી હમણાં આપણી પાસે જે ગીતા ઉપસંપ્ત છે તેમાં માત્ર ૭૦૦ શ્લોકો જ હોય છે. બાકીના ૪૫ શ્લોકો કાળબળે હુપ્ત થયેલા છે. એ ખોલાયેલા શ્લોકો વૈકી ૨૬ શ્લોકો એકલા સંખ્યના જ છે.

આ સંખ્ય દુર દર્શી વિદ્યા બાણુતો હતો અને દારિકામાં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણનો સારથી બની તેમની સેવામાં છત્રન ભવતીત કરતો હતો.

કુરુક્ષેત્રમાં કૌરવ પાંડવોએ યુદ્ધનો અંતિમ નિશ્ચય કર્યો પછી, પોત પોતના વચનાં સર્ગાં, રનેદિ અને મિત્રોને તેમાં મદદ કરવા માટે આ મંત્રણો આપ્યાં. તેમ શ્રી કૃષ્ણને પણ આમંત્રણ આપવા અર્જુન અને દુર્યોધન એ બંને બાણુ શ્રી કૃષ્ણ પાસે દરિકા ગયેલા. શ્રી કૃષ્ણે તેમની શક્તિ ના લોક દ્રષ્ટિએ જે ભાગ પાડ્યા. એક તરફ પોતાના સૈનિકો, અને બીજી તરફ એકલા પોતે અને તે પણ શસ્ત્ર રહિન. ઉભયમાંથી એક પહેલું અર્જુનને પસંદ કરવા માટે હતું કારણ કે આમંત્રણ આપવાના સમયે અર્જુનને શ્રી કૃષ્ણનું દર્શન પહેલું કર્યું હતું.

અર્જુનને શ્રી કૃષ્ણમાં અસીમ રનેદ હતો. સંસારમાં તેમનાથી અધિક વડાહું તેને કોઈ જ ન હતું. જેથી સ્વભાવિક રીતે જ તેણે શ્રી કૃષ્ણને પોતાના પક્ષમાં નિઃશસ્ત્ર હોય તે પણ આવવાં માટે વિનવિત કરી.

દુર્યોધન ભૌતિકબળનો અતુરાગી હતો. જેથી પોતાનાં લક્ષ્કરમાં જેમ અને તેમ વધારો કરવા માટે શ્રી કૃષ્ણ ના સૈનિકો મળે એમ છત્રજી તે હતો. જ્યારે અર્જુનને શસ્ત્ર વિનાના શ્રી કૃષ્ણની પસંદગી કરી, અને પોતાને બાગે સેનક દળ આવ્યું ત્યારે તે ખુબ રાજી થયો.

આ સેનિકો બોલો સંખ્ય પણ દુર્યોધન સાથે દરિતનાપુર ગયો. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણે કૌરવ પાંડવનાં યુદ્ધમાં સક્રિય ભાગ ન લેવાનો નિશ્ચય કરતો હોવાથી, તેઓ માત્ર અર્જુનને

રથ દેખવા પુરતા જ સમરાંત્રણમાં ઉપસ્થિત થયેલા. કિંતુ મૂળ હેતુ તો અર્જુનને સલાહ સૂચન આપીને વિનય ના સહભાગી બનાવવાનો હતો. કારણ કે પાંડવો પ્રજુ ભકત હોય સત્ય તથા ન્યાયને માટે ઝડપીમતા હતા.

કૌરવ પાંડવો પોતપોતાની સેના સહિત યુદ્ધ માટે કુરુક્ષેત્ર પ્રતિ વિદાય થયા તે વખતે દરિતનાપુરમાં રહેલા અંધ ધૃતરાષ્ટ્રે આ સંગ્રામના સમાચાર તરત મળતા રહે એ માટે અત્યંત ઈર્ષાભરી બતાવી. તે ક્વી રીતે મળી શકે? આજના જેવાં ત્વરિત સમાચાર વાહક સાધનો તે કાળમાં તે કયાં જ ન હતાં. ખેપિમા કે સાંટણી દ્વારા જ સમાચાર પહોંચાડી શકતા તેમાં દિવસો ને મહિનાઓ વીતી જતા. ધૃતરાષ્ટ્રની કાંકલુદીથી શ્રી કૃષ્ણે એ ઝુંઝવણ દુર કરી દીધી. તેઓ સંખ્યની ગુપ્ત શક્તિ બાણુતા હતા. જેથી તેમણે યુદ્ધમાં જવા અમાવ સંખ્યને ધૃતરાષ્ટ્રની પાસે રહીને કુરુક્ષેત્રના બનાવો નું બંધવા પ્રમાણે તેની આમળ કથન કરવાની સૂચના આપતા બધા.

આ પછી દરિતનાપુરનાં રાજ મહાલયમાં રહી રહી સંખ્ય પોતાની દુર દર્શી શક્તિથી કુરુક્ષેત્રના સઘળા બનાવો જોતો, અને તેની વિખત ધૃતરાષ્ટ્રને કહી કરતો હતો. ખર્જ જોતાં શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાં ત્રણ જુદે જુદે સ્થળે સમવાવચ્છેદે અધ્યાત્મ જ્ઞાનના સંવાદો ચાલેલા છે. પહેલો : વ્યાસ મુનિ શ્રીતા (વાંચક) સમક્ષ પોતાના વિચારો રજૂ કરે છે. બીજો : શ્રી કૃષ્ણ અર્જુનને કહીને સમજાવે છે. અને ત્રીજો : સંખ્ય ધૃતરાષ્ટ્રને કહી સંભળાવે છે.

કુરુક્ષેત્રની રણબુમિમાં યુદ્ધનો આરંભ થયા પુર્વે કૌરવ દળના સેનાપતિ તરીકે ભીષ્મ પિતામહ ઉભા હતા. અને પાંડવ સેનાના અગ્રણી તરીકે મહારથી અર્જુન આવી ઉભો હતો. તે ૨૫ પર રાજ, પરોણો હાથમાં ધરીને શ્રી કૃષ્ણ બેઠા હતા. એક તરફ અમિયાર અર્થોદિષ્ટી સેના ઉભી હતી બીજી તરફ સાત અર્થોદિષ્ટી સેના હુકમની વાટ જોતી હતી. અને એક કોતુક ઉદ્ભવ્યું. અર્થોત માનવી માત્રનાં હંધામાં રહેલી દેવી અને આસુરી શક્તિ એ વચ્ચે ચાલતા સંગ્રામને વર્ણવવા માટે આ ભૌતિક યુદ્ધે નિમિત્ત બનાવવાનું એક મહામુહુ ટાંકણુ વ્યાસ મુનિએ ઝડપી લીધું.

અહીં ભગવદ્ ગીતાનો જે પ્રસંગ ઉપસ્થિત થયો તે દરિતનાપુરમાં સંખ્યે પણ જોયો. અને શ્રી કૃષ્ણ સાથે અર્જુનને થયેલો અધ્યાત્મજ્ઞાન નો અનુપમ સંવાદ પણ તેણે ચોક્કસ રીતે સાંભળ્યો અને તે પ્રમાણે ધૃતરાષ્ટ્ર ને કહી સંભળાવ્યો. અમિયારમાં અધ્યાત્મનો પ્રસંગ આવતાં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણે જે વિશ્વરૂપનું અલૌકિક દર્શન અર્જુનને કરાવ્યું તે પણ સંખ્યની સમજમાં આવ્યું હતું. પરંતુ આ બધાંનું જે ફળ અર્જુનને મળ્યું તે સંખ્યને નહોતું મળ્યું, તેમ ધૃતરાષ્ટ્રને પણ નહોતું મળ્યું. એવું કારણ? એમાં ત્રણ કારણો, સમૂચેલા છે. પહેલું : અર્જુનમાં પ્રથમ જ વિષાદની ભાવના ઉપજી હતી. ખુદ વ્યાસજીએ ગીતાના પહેલા અધ્યાયનું નામ જ વિષાદ યોગ રાખેલું છે, તે હેતુ પુર્વક જ છે. બીજું : અર્જુનને નમ્ર-ભાવનાથી શ્રી કૃષ્ણનું ધરણ સ્વીકારી વારંવાર પ્રશ્નો દ્વારા ચંકા સમાધાન મેળવ્યું હતું. અને ત્રીજું : અર્જુન માં કર્તૃત્વ શક્તિની ડલતા હતી. જ્યારે સંખ્યમાં ને ધૃતરાષ્ટ્રમાં વૈરાગ્ય ભાવના કિંચિત પણ ન હતી કર્તૃત્વ-ભાવના પણ નહીં હતી.

વૈરાગ્ય વિનાયું જ્ઞાન પ્રદ નથી હોતું. તેમજ જાણેલાં જ્ઞાનની પાછળ તેના અમલની ભાવના હોવી ધરે છે, અને તે ભાવનાની પાછળ કર્તૃત્વનું અનુ-

શીલન અનિવાર્ય હોય છે. આમ ત્રણેના સમ-વ્યથી જ ગીતામાં જે ગૂઢ શક્તિ રહેલી છે તે સ્ફુટ થઈ શકે છે.

આપણો ધર્મ અને ત્યાગ ભાવના

છટલાંડના શ્રી એલ. હેરી તરફથી શ્રી રામકૃષ્ણ સેન્ટરને “મીસ-અ-મીલ” યોજનામાં આપવા અમને આ બીજી ચેક ૨-૮-૦ની મળી છે. અમરત કુટુંબ આ યોજનામાં સાથ આપે છે અને માર્તિક બચત દાનમાં આપે છે જે અભિનંદનીય છે.

- મજુર ચાલ સમાર ફંદ મધીભાઈ લાલભાઈ જે/અર્મ પા. ૧ ૧ ૦
- બાણુજી દેવજી આર્મ લીર્વોમરટન શી. ૧૦ ૦
- બીખા એન્ડ કુંપની શુલરાયો શી. ૮ ૬

- સામાર સ્વીકાર : દુલ્લભભાઈ ગોવન, કુમસંકોર્પ, શી. ૧૯-૦
- ક. લ. હાંદુ સોસાયટી, પા. ૧-૦-૦
- બી. ડી. મીસ્ત્રી, લુસાકા પા. ૧-૦-૦
- બી. ડી. મીસ્ત્રી, લુસાકા, પા. ૧-૦-૦
- ડી. ગોપાલ, જે/અર્મ, પા. ૧-૧-૦

શુભ પ્રસંગો માટે મેટ !

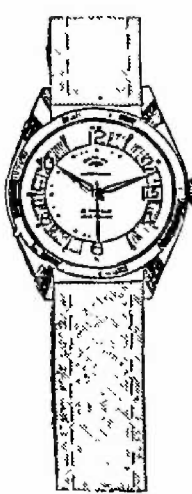
શ્રીઓ અને પુરૂષો માટે

ઘડીયાળ !

૧૭, ૨૧ અને ૨૫ જ્યુલનાં
ઓટોમેટીક કેલેન્ડર.

- * રોમર
- * રોટરી
- * લેકો
- * રસર

વિગેરે દરેક જાતનાં ઘડિયાળ.

ઉપરાંત પુરૂષોનાં શર્ટ સુટ, પાયજામા વિ.
તેમજ બાળકોનાં કપડાં.

હોલસેલ ભાવે મળશે

જોકસ ૫૬૮૮, ફોન : ૮૩૫-૨૬૦૧.

વલ્લભભાઈ બી. પટેલની કું.

૪૪, મારકેટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

હિંદનો પત્ર

(અમારા અખરપત્રો તરફથી) ૨૪-૮-૫૯.

સ્કાઉટ પરિષદ

હિંદીમાં મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદ તા. ૨૭ ઓગસ્ટના પુરી થઇ છે. ભારતના કેળવણી પ્રધાન ડો. કે. એલ. શ્રીમાલીએ તેના પ્રબોધોત્તી પ્રવચનમાં જણાવ્યું હતું કે, આજે આપણે અધારે દુનીયાને એક કરવા માગીએ છીએ ત્યારે સ્કાઉટ કેળવણી ના ક્ષેત્રમાં મુંદર ફાવે આપી શકે છે. સ્કાઉટ સાકડા ધર્મ બંધનમાં માનવું નથી, આંતરજાતીય બાઈચારામાં માને છે. તે યુવાકોમાં સાચી માનવતા પેદા કરવા આદે છે.

ડો. શ્રીમાલીએ ૨૦૦, પ્રતિનિધી જોતે અને પ્રદર્શકોને વિનંતી કરી હતી કે આ પ્રવૃત્તિને મામડાં સુધી પહોંચાડી મહાન બનાવવી.

સર ચાલસ મેકલીન જે ક્ષીટીય પ્રતિનિધિ મંડળના અધિવાસ દતા, તેમણે જણાવ્યું હતું કે, પ્રતિનિધિઓ ભારતની માયાળુ મુંદર સરભરાની મીઠી યાદ લઈને જઈ રહ્યા છે.

એક દરારમાં જણાવ્યું હતું કે, નોંધ લેતાં આનંદ થાય છે કે એશીયા માં સ્કાઉટના સિદ્ધાંતોને આદર્શો અતુ સાર મુંદર કાર્ય શરૂ કર્યું છે, કે જ્યાં પ્રથમવાર જ આ પરિષદ મળી છે.

દાદરા નાગર હવેલી

દાદરા નામર દવેલીના ૭૨ મામના પ્રતિનિધિઓએ ભેગા મળ્યા. ૬૦ની નિશ્ચય કર્યો હતો કે, ૨૭ ઓગસ્ટના પોર્ટુગીઝ સત્તાનો આવેલો અંત ફરી ઠાપલ કરવા પ્રયત્ન થશે તેા તેને સખત સામનો કરવામાં આવશે.

સેલપાસા ચહેર જે વિભાગીય મુખ્ય કચેરી છે તે કમાનો વિગેરેથી મુંદર અધુઆરવામાં આવી હતી, ધણાં મહાનો ઉપર ભારતીય રાષ્ટ્રધ્વજ ફરકતો હતો, મોઠો સરધસોમાં આવી ભારત રાષ્ટ્ર ધ્વજને વંદન કરતાં હતાં, સ્વતંત્ર થવાનો આ પાંચમો વાર્ષિક ઉત્સવ હતો.

દાદરા નામર દવેલી ૧૪૮ ચોરસ માઇલનો પ્રદેશ છે. વસ્તી ૪૫,૦૦૦ ને ત્યાં સ્વતંત્રતાના પાંચ વરસમાં મુંદર પ્રગતિ થઇ છે. પ્રાંતિક એન-પીનીસ્ટ્રેટર, જે સ્વરાજ સમિતિ તરફ પી નીમવામાં આવે છે તે જુદા જુદા ખાતાના સલાહકાર પસંદ કરી વહીવટ ચલાવે છે. ગામડાંમાં મામ પંચાયતો છે. ૩૫ પ્રાથમીક શાળાઓ આવે

છે. પહેલાં માત્ર ૩ હતી, માસીક સો રૂપીયા સુધી કમાનારાઓ માટે ડોક્ટરને લવા મદત અપાય છે. વરસ માં ત્રણ વખત ડી.ડી.ટી. હાંટવામાં આવે છે. જે હોસપીટલને એક લવા ખાતું ચાલુ ક્યું છે, જે માધ્યમીક શાળા શરૂ થઇ છે. ગામડે પોસ્ટ ઓફીસો ખોલી છે ને નવી સડકો બાંધવામાં આવી રહી છે.

સામાજિક અને આર્થિક ઉન્નતિ કાર્ય

ભારતના મધ્ય સોસીયલ વેલફેર મોડર્ન પ્રમુખ શ્રી દુર્ગાબાઈ દેશમુખે મદ્રાસમાં બોલતાં જણાવ્યું હતું. સોસીયલ વેલફેર માટેની ગ્રાન્ટ યોજનાથી ૭૦૦૦ સંસ્થાઓ મોડર્ન સાથે સંકલીત થઈ છે. જેમને માટે ત્રણ કરોડ રૂપીયા મંજૂર થયા છે. દવે પછી મામડાંમાં પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવાની યોજના થશે.

શ્રીમતી દેશમુખે જણાવ્યું હતું કે સામાજિક અને આર્થિક ઉન્નતિ બંને સાથે થાય જે બહુ અમત્યતું છે. વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી સારી રકમ અને ટેકનીકલ મદદ મળી છે, મધ્યસ્થ સરકારનાં ખીજાં વિકાસ ખાતાઓ જેવાં કે ગ્રંદ ઉદ્યોગ, નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રી ડેવલોપમેન્ટ એ બંધાંએ સેન્ટ્રલ સોશીયલ વેલફેર મોડર્ન યોજના માટે રકમો મંજૂર કરેલી છે.

મદ્રાસના ગ્રંદ પ્રધાન શ્રી ભકતવન્સ લએ જણાવ્યું હતું કે, ભારતના ઉન્નતિ કાર્યમાં બહેનોના મરજીયાત અને ઉમંગ બધાં સહકારની જરૂર છે. ખાસ કરીને મામડાંના સામાજિક ઉન્નતિના કાર્ય માટે બહેનો ધણી જ અતુકળ થશે. જેમને પ્રથમ પસંદગી અપાવવી જોઈએ.

વધુ અનાજ પેદાચસ માટે ના પ્રયાસો

ખેતી ખાતાના ઉપ-પ્રધાન શ્રી એમ. વી. ક્રીષ્ણપા એ તા. ૪-૮-૫૯ ના લોકસભાને કહ્યું હતું. કે સુરત મદ રાજસ્થાનના મહેનાઈઝ કાર્મની જેમ ખીજાં યાંત્રીક ફાર્મો તજવાર કરવા સરકાર વિચારી રહી છે. આ વાતની પુર્તિમાં ખોરાક અને ખેતી ખાતાના પ્રધાન શ્રી અજીત પ્રસાદ હીને કહ્યું હતું કે અનાજનો વધ્યો એકડો

કરી રાખવા માટે સરકાર પાસે આર્વા ફાર્મો લેવા જરૂરી છે. તેમણે જણાવ્યું, રાજસ્થાન નહર યોજના હેઠળ, ધણો મોટો પ્રદેશ ખેતી લાયક બનશે, તેમાંથી અચુક મામ વાનિક ખેતી માટે અલગ રાખવો એ સારી નિતિ લેખાશે, આ ફાર્મો વેપારી પ્રદતિથી ચાલશે.

આણ્સકિતમાં આગે કુચ

ઓગસ્ટની તા. ૪ ના છાપાના પ્રતિ-નિધીની સુલાકાતમાં આણ્સકિત ઇમીશન ના મુખ ડો. બાબાએ જણાવ્યું હતું કે, ૧૯૬૧માં પ્રથમ આણ્સકિતનું પાવર રેશન શરૂ થશે. ૫૫ કરોડ રૂપીયાની આ યોજના ૧૯૬૪માં પુરી થશે, તે અસલાવાદ અને મુંબઈની વચ્ચે થશે. ધણો બાગે મુંબઈ નજીક દશે, ત્રીજી પંચ વર્ષીય યોજનામાં એવાં ત્રણ કે ચારનું વિચાર્યું છે, એક રાજસ્થાનમાં ને ઉત્તર ભારતમાં થશે. ત્રીજી પંચ વર્ષીય યોજનાના અંત સુધી માં ૭૫૦,૦૦૦ ડીલો. આણ્સકિત વિવળી પેદા કરવું ભારતના હીતમાં છે.

યુરેનીયમ

વડા પ્રધાન શ્રી નહેરૂ એ એક સવાલના જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે રાજસ્થાનના સીકાર જીલ્લાના જુના ડરીયાની તાંબાની માઇનમાંથી યુરેનીયમ મળી આવ્યું છે. ખીજ એક સવાલના જવાબમાં વડા પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે રેડીઓ એક્ટીવીટી, માપવાના પંચો, ટ્રાન્સેનના આણ્સકિત ક્રમમાં બનાવવામાં આવે છે.

પાકીસ્તાન પાસે લેણા

પાકીસ્તાન સરકારે ખીજ પાઉન્ડ ૧,૨૧,૫૭૫ ખીન તકરારી રકમના પાણી પેટના બધો છે. તા. ૪ ઓગસ્ટ ની લોકસભામાં ખેતી ખાતાના પ્રધાન મી. હાદેજ મદમદ ઇસાહીમે જણાવ્યું હતું આ રકમ બધી છતાં પાકીસ્તાન પાસે પા. ૮,૧૦,૦૦૦ અને પાઉન્ડ ૧,૬૩,૨૦૦ લેણા બાકી રહે છે. ભારત સરકાર આ મેળવવા પત્ર બ્યવહાર કરી રહી છે.

ગુબર અને બાઈસીકલની ઉત્પત્તિ

૩૭ ઓગસ્ટના દીને લોકસભામાં એક સવાલના જવાબમાં ઉદ્યોગ ખાતા ના પ્રધાન મી. લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી એ જણાવ્યું હતું કે, હાંદ દવે ગુબર ચીખેની પેદાશમાં સ્વાવલંબી થયું છે. થોડા અવર સાઇઝના ટાપર, ટયુબ, પંખાના પટા અને ટેનીસબેલ આયાત કરવા પડે છે. સામાન્ય માપના ટાપર ટયુબને કેનવાસના બેડા સારા પ્રમાણ માં એકસપેટાં પલુ થાય છે. ૧૯૫૮-૫૯માં ભારતમાં ૧,૦૬૬, ૦૪૪ બાઈસીકલો બનાવવામાં આવી

હતી, તેમાંથી ૮,૯૭,૬૮૭ મોટા કાર ખાનામાં અને ૧,૭૨,૩૫૭ નાનામાં બની હતી. બાઈસીકલમાં હાંદને સ્વાલ-બંબી બનાવવા નીચે સુબળ પગલાં લીધાં છે. (૧) બાઈસીકલ બનાવનારા કારખાનાને જરૂરી મીખે આયાત કરવા દેવામાં આવશે, (૨) જેમને જરૂરી રટીલ પુરૂ પાડવામાં આવશે, (૩) નાના કારખાનાને નાણાની મદદ અપાશે.

જાણવા બેગ

આણ્સકિરણોની જાતિ-ખીજ ઉપર અસર

જાણવા રીતે દરેક પ્રાણીની જાતિનાં મુળ ખીજ ઉપર જમાનાઓ અને સુબો સુધી ખાસ અસર થતી નથી. બધી જાતિઓમાં બહુ થોડા જ ફેરફારો થાય છે. જાતિ-ખીજ દરેક યોનિઓમાં એટલું સુરક્ષિત હોય છે. માત-પિતા આખી જીંદગી આંધળાં કે લુલાં રહ્યાં હોય, તેા પલુ તેમનું સંતાન આંધળું કે લુલું નથી જન્મતું.

પરંતુ ૧૯૨૬માં ઈંડીયાના સુની-વર્સીટીના પ્રો. હર્મન. જે. મુકેરે શોધી કાઢ્યું કે, એકસરે કિરણો સામાન્ય માખીના જાતિ-ખીજ ઉપર કડખી તેમ જ કારમી અસર કરે છે. તેણે લાલ આંખોવાળી માખીઓ ઉપર એકસરે કિરણો ફેંટી બેધાં, તેા તે માખીઓની ધણી સંતતિ ઘોળી આંખવાળી જન્મી, અથવાં અતિશય ઠીચુલ જન્મી-કે જે જાતની ઠીચુલ માખી કદી જોવામાં જ આવી ન હતી?

પછી તેા અર્ધાં પાંખોવાળી, અમળા ચેલા શરીરવાળી, વગેરે કેટલીય જાતો એ માખીઓમાંથી પેદા થઈ. એ બગડેલી જાતની સંતતિ પછી તેવી (બગડેલી)જ પેદા થતી.

ડો. મુકેરનાં આ સંશોધનોને આ-ધારે જ આણ્સકિરણ વગેરેના રેડિયેશનની અસર માનવ-ખીજ ઉપર કેવી કારમી હોય શકે તેની માહિતી આપજીને મળી છે. તેથી તેને ૧૯૪૬માં નોબેલ ઈનામ આપવામાં આવ્યું

૧૯૪૫માં જાપાનમા એ શહેરો ઉપર નાખેલા આણ્સકિરણો ત્યાંનાં બચેલાં માનવોના જાતિ-ખીજ ઉપર થયેલી અસરથી તેમની સંતતિમાં રાહસી દાનવી કહી શકાય તેવી આકૃતિ વાળાં સંતાનોની સંખ્યા ધણી વધી મચેલી જણાઈ હતી.

આણ્સકિરણોની અસર તજે માનવ જાતિ-ખીજ ઉપર કેવી અસરો હાંમેશ માટે થશે, તે પ્રશ્ન બરેબર આણ્સકિરણ પ્રગતિ, યુદ્ધ કે સંરક્ષણ સાધવા હચ્ચનારાઓ માટે લક્ષ-પ્રશ્ન બની રહ્યો છે.

—સાચન્સ ઠાયજેસ્ટ.

લગન પ્રસંગો માટે

અમને મળો.

સુરતી જમણના અમે સ્પેશ્યલિસ્ટ છીએ.

શ્રી કેપીટનની અંત કોર્સ નીચે યુનીયનના અને રોડસીયાના કોર્સ પણ ભાગમાં તમારે મુકામે આવી રસોઈ કરવાનો અમે કન્ડેક્ટ કરીએ.

કેપીટનસ બાલકની હોટેલ

(ધી કોર્નર મીડાઈ હાઉસ)

શ્રી અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના બુલ્ડોગર - ડરબન.

ફોન નંબર ૨૩૪૨૪

ટેલીગ્રામ : KAPITAN.

ધીરુભાઈ પી. નાયક

બુકશીપર, મુસાફરી, વીમાનાં અને જવરજ એજન્ટ

હીંદુસ્તાન અન્ડર ડુનીયાના કોર્સ પણ બાગની હનાઈ દરિયાઈ અન્ડર જમીન માટે મુસાફરી કરવા ઘેર ઘાં અમારી મારફતે બુકીંગ કરો.

ઈંગ્લી, આન, ચોરી, દુલ્હન, બસ્માત, પ્યેટપ્લાસ, વિગેરેના વીમા અને ઉતરાની બાપીએ છીએ.

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, હિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ ક્લીયરન્સ સર્ટીફિકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો. પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી બાબતોમાં કોઈ પણ ક્ષી લીધા વિના અમે મદત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ યુનિયનલ કોર્સ એસોસીએશન ઓફ ઓરફીયા અને થોઈશાવર ઈન્ટરનરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone : 33-9033. 26 Barkly Arcado,

Cor. 38, Market & Diagonal St., J'BURG.

તાબુ ઉમદા ફ્રુટ

આંબા અળખ, લીલી અળખ, રતાળ અને સુરણની ગોસમ ચાલુ છે. આડુ પેની ૮ રતલ, લસણ શી. ૧-૩ રતલ.

પાપક નંબર ૧ શી. ૧૦, નંબર ૨ શી. ૮ ૧૦૦.

કપુરી અને ચેવલી પાન જનર બાન, ચોરટલ બુટ. બાસ્કીટ ગોલ શી. ૧૦-૬ લાંબી અને સ્કવેર બાસ્કીટ શી. ૧૬-૬ ડબલ.

રોડસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલજીયન કોંગોના ઓરડરો ઉપર પુરવઠા પ્યાન આપી કોર્સ પણ વસ્તુ પરમીટ કદાવી મોકલ્યું.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.

WHOLESALE FRUIT MERCHANTS

P. O. Box 251. DURBAN.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

લોહરુસ છુટ, હાઈનીંગરુસ છુટ, વોઈરોબ, હરેસીન ચેસ્ટ, સાઈકલ બોઈ બોક્સ ડેસ્ક, બુક કેસ, ટેબલ, તકન કીફાયત લાયક ચીરી કાકરી. અને પધારી લાભ લેવા સુકચી તાલ.

—ગોકસ, ટેબલ અને કીચીન હરેસર—

ને હમારી કોર્સ નીચે તઈયાર માય છે. તેનો સ્ટોક હમેશાં તઈયાર રહે છે. માન રોકા બાવોના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંજાવા અને વેપાર આગલ વધારો.

L. MISTRY

51 BREE STREET, BURGERSDORP. J'BURG.

PHONE 33-4691.

BOX 2526.

હીંદની ચોટામાં ચોટી વિમાની કમ્પની તમારી સેવામાં

—ધી—

ન્યુ ઈન્ડીયા ઇન્ડ્યુરન્સ

કંપની લીમીટેડ

સાઉથ આફ્રિકાના એકજ મુખ્ય પ્રતિનિધિ

રૂસ્તમજી બલલાઈ રૂસ્તમજી

૧૪૦ કવીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન — નાટાલ.

સેવા અને નિર્ભયતા

માટે અમને મળો.

બધી જાતના વિમાઓ અમે ઉતારીએ છીએ.

પી. એન. બોક્સ ૧૬૧૦.

રેસીડેન્સ : ૧૧૧ ઇલેવનથ એવન્યુ,

ડરબન.

ટેલીફોન:

એફીસ : ૨૫૮૪૫

રેસીડેન્સ : ૩૬૪૧૩.

રોડેશીયાનો ખબરો

લુસાકાનું હોદી કલ્પ

ઉપરોક્ત કલ્પે તા. ૧૫મી ઝાગરટ ના આઝાદ દિવસની રાત્રે ઝાગરટના હોદી કલ્પમાં કલ્પના લાભાર્થે પુરા ચાર કલાકનો રાષ્ટ્રીય ભાવનાથી ભરપુર અને ૧૫મી ઝાગરટના સ્વાતંત્ર્ય દિવસની યાદ આપતો "સીનિક" નામની નવ પ્રવેશ વાળો નાટક બજાવ્યો હતો. જેમાં કલ્પે ઝાગરટની જાહેર હોદી જનતાના સુંદર સહકારથી કુલો પા. ૨૬૫ જેવી સુંદર રકમ ભેગી કરી હતી. આ નાટક સાથે ૩૫ મીનીટનો કોમેડી નાટક "મીસ મીનાક્ષી" તથા બાળા ઝાગરટના મર્યાદા વિગેરે રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. જેને લીધે આટલો લાભો કાર્યક્રમ પણ યુગ જ રસમય બન્યો હતો.

કલ્પના પ્રમુખશ્રી રમણભાઈ એમ. પટેલ તરફથી કલ્પને તાજેતરમાં મળેલા ૧૦ એકરના ગ્રાઉન્ડને રમત મમત માટે તૃપ્તિ આપવા. અને કલ્પ દાક્ષિણ વિગેરે વાંધવા નાણાંની જરૂરત છે એ જણાવ્યું હતું અને નાણાં આપવા અપીલ કરી હતી.

ત્યારબાદ ઝાગરટની સ્કુલના પ્રીન્સીપલ શ્રી મનમલાલ એલ. પટેલે જનતાને મદદ આપી બંનેને સહકાર આપવા વિનંતી કરી હતી. અને જાહેર ક્યું હતું કે કાર્યક્રમની શરૂઆત અને પડદાની ઉદ્ઘાટન વીધી જે કોઈ ભાઈ અમર બહેન વધુ નાણાં આપશે એમને દાંચે ચૂકે. આ અપીલના જવાબમાં શ્રી વલ્લભભાઈ ડી. મીસ્ત્રી J.L.C. તરફથી વધુમાં વધુ પીડ ૧૫ જેવી સુંદર રકમ આપવાં એમના યુગ દરને પડદાની ઉદ્ઘાટન વીધી કરવામાં આવી હતી.

શ્રી વલ્લભભાઈએ રોપોટ્સ યાને રમત મમત આપણા જીવનમાં ફેરવેલો અમલકને ભાગ બજાવે છે. અને ફેરવેલી જરૂરી વસ્તુ છે. તે સમગ્રવ્યું હતું. ઉપરાંત કલ્પના કાર્યકર્તાઓ યુગ જ કમચથી કલ્પને પ્રમતિના પંથે લઈ જવા પ્રયત્નો કરી રહ્યા છે એની પ્રશંસા કરી હતી. અને એમ ના કાર્યને વેમવંતું બનાવવું એ આપણી સૌની દરજ છે, એમ જણાવ્યું હતું.

કાર્યક્રમના અંતિમ પ્રવેશ પહેલાં કલ્પના સેક્રેટરી શ્રી બાલુભાઈ ડી. મીસ્ત્રી તરફથી આ કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા પાછળ જે ભાઈઓ બહેનો અને સંસ્થાઓએ મદદ કરી હતી તેમજ જાહેર જનતાએ મોટી સંખ્યામાં દાનથી આપી કલ્પ પ્રત્યે શુભ ભાવના દર્શાવી હતી એમનો સૌનો આભાર વ્યક્ત કર્યો હતો.

અંતમાં કલ્પે ચાલુ કરેલ પીછ રેફરેન્સ ડી પછુ આજ દિને નાટક સાથે કરવું એવું નક્કી કરેલ. તે

કામકાજના દબાણને અંતે ૧૯મી સપ્ટેમ્બર સુધી મુલતવી રાખેલ છે એમ જાહેર કરી બાકીના કાર્યક્રમ શરૂ થયો હતો. જે રાત્રે ૧૨મી વાગ્યે પુરા થયો હતો. જાહેર જનતા પર આ કાર્યક્રમની યુગ જ સુંદર છાપ પડી હતી, અને કાર્યક્રમમાં પાત્રનું કરનાર વધુમાં ભાઈઓ અને બાળા-ઝાગરટના સુંદર અભિનય બદલ જાહેર જનતામાંથી ધનામો પણ મેળવ્યાં હતાં. કલ્પ આ ગ્રામ્યામ પીલ જરૂરોમાં પણ રજૂ કરવા વિચારે છે.

હોદી મહિલા મંડળ,

લુઆન્સા

નુંવસ્થાપિત મહિલા મંડળ તરફથી તા. ૧૫મી ઝાગરટના ઉત્સવ પ્રસંગે પ્રથમવાર આટલો સુંદર મનોરંજક કાર્યક્રમ યોજાયો હતો. જે કાર્યક્રમ હોદીના જોરવને અનુરૂપ ગીતો અને મર્યાદાથી યુગ દીપી ઉદ્યો હતો. મહિલા મંડળના પ્રમુખ શ્રી ચાન્તા બહેન જી. નાયકે મંડળને ટુંક પરિચય આપી ઇન્ડિયન એસોસિએશનના પ્રમુખ શ્રી બલ્લભાઈ આર. વસીને જે કાર્યક્રમની ઉદ્ઘાટન વિધિ કરવા વિનંતી કરી હતી. કાર્યક્રમ ખુલ્લો મુક્તતા તેમજ બહેનોના આ પ્રથમ પ્રયાસને સુંદર શબ્દોમાં બિરદાવી ગ્રામ્યાપિત કર્યો હતો. તેમજ બહેનો આપણી આર્થ સંસ્કૃતિ અને સંસ્કાર પ્રચ્છાલિને જાળવવામાં ફેરવેલો અનુપમ ફાલો આપી ચક્રે તે વિસ્તારથી આલેખી ઝાગરટના બહુ વિધ સમાજમાં બહેનોનો અમૂલ્ય ફાળો અને કાર્યક્ષેત્ર અંગે સુંદર માર્ગદર્શન કરાવ્યું હતું. તેમજ એવા કાર્યક્રમો અવારનવાર યોજાવા જોઈએ તેમજ સરકાર રોપવા તેમજ બીજા પ્રબલોને એનો ખ્યાલ આપવા અનુરોધ્યા હતા.

સ્વામતમના સુંદર ભાવવાહી અને અલંકારિક શબ્દોમય ગીત અને શાસ્ત્રીય સંગીતથી કાર્યક્રમની શુભ શરૂઆત થઈ હતી. કાર્યક્રમમાં "તારો મુલકમારે જોવો—સમૃદ્ધ વૃક્ષ", "પુલ્ક રજુ વૃક્ષ, સાદણી સવાર, વનને બારન ના બાળ વિગેરે યુગ આકર્ષક અને વિશેષ ધ્યાન ખેંચે એવા હતા. 'પરણું વો એને જ' એ નાટિના બહેનોએ જ પૂરવોના પાત્રો લઈ બજવી સુંદર રીતે રજુ કરી હતી. જેમાં હારવતી ઊંળ ઉડતી હતી અને પ્રેક્ષકોએ એ દરમિયાન આનંદ લુટ્યો હતો. સુખ્ય પાત્ર મનેન્દ વારસાના મોઢમાં આલ્ય

કાળમાં વિવાદથી જોડાયેલ છલાને તબવાની નરી નિષ્કુરતા દાખવે છે. છતાં પણ સખીઓએ રચેલા સકંઠ તે કસાય છે કે જેવટે નવનામ ધારિત પ્રથમ વિવાદિત છલાને જ વિધવારૂપે તે પરણે છે. જ્યારે એ બેદ બધી સખીઓ તેની સમક્ષ પ્રમટ કરે છે ત્યારનું મનેન્દનું હતાશાબ્દક કશ્યુ દ્રસ્ય તેને સિક્ષાત્મક નીવડતું હોવાથી અને છલાને સામાજિક અન્યાય

ના ભોગમાંથી સિક્ષતથી ઉચારતું હોવા થી પ્રેક્ષકોને અતિ આનંદ પ્રદાન કરતું બની રહ્યું હતું.

ત્યારબાદ મંત્રીશ્રી શ્રી હસુબહેન ડી. દેસાઈએ સફૂના અપ્રતિમ સુકારથી આ પ્રથમ પ્રયાસ સફળતાને વધોને સંતોષ વ્યક્ત કરી લુઆન્સાના સહ-ચુદરથો તરફથી મહિલા મંડળના કાળામાં જે સાથ મળ્યો હતો તે સર્વે નો આભાર માન્યો હતો.

દારેસલામમાં એક નવો ધાર્મિક પક્ષ

આ નવા પક્ષનું નામ જોલ મુસ્લીમ નેશનલ યુનીયન ઓફ ટાંગાનિકા છે જેના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ મી. એચ. એસ. એલ-આલાવી છે અને તેના કહેના મુન્બય તે પક્ષમાં દશ દબારથી વધુ સભ્યો રજીસ્ટર થઈ ગયા છે.

તેણે કહ્યું છે કે આ યુનીયન સમગ્ર ટાંગાનિકાના વતી અભિપ્રાય વ્યક્ત કરશે. 'મુસ્લીમ' શબ્દ તેની સંસ્થામાં વાપરવાનું કારણ એ હતું કે ટાંગાનિકા ની વસતીમાં પંચોતેર ટકા મુસ્લીમો છે.

પોસ્ટ-ઇલેકશન કમીટી સમક્ષ રજુ કરેલા મેમોરન્ડમમાં તે પાર્ટી કહે છે કે જ્યાં સુધી ખાત્રી ન ચાય કે નાની પરંતુ વધુ લાજુલી આફ્રિકન ક્રિશ્ચિયન કોમ મુસ્લીમો ઉપર વર્ચસ્વ નહિ ચલાવે લાં સુધી ટાંગાનિકામાં ખ્રીશ્ચ વાલીપણું ચાલુ રાખવું.

મુસ્લીમો અને હોદુઓ વચ્ચેની પરિસ્થિતિ ઉભી થઈ છે તેનાથી એ વધુ ગંભીર પરિસ્થિતિ મુસ્લીમો અને ક્રિશ્ચિયનો વચ્ચે ઉભી થવાની બાબત ઉપર આ જોલ મુસ્લીમ નેશનલ યુનીયન ઓફ ટાંગાનિકા તેના મેમોરન્ડમમાં ચેતવણી આપે છે.

ખ્રીશ્ચિય ન્યાય અને ડેમોક્રસીની અમલતાનાં વખાણુ કર્યો બાદ તે કહે છે કે મુસ્લીમો માટે વધુ અને વધુ સરતી ફળવણી આપવામાં ખ્રીશ્ચિય રાજ નિષ્ફળ ગયું છે. જ્યાં સુધી આ બાબતને સંતોષવામાં ન આવે લાં સુધી સ્વરાજ આપવું એ અન્યાય મજારી

કેમ્બુનીઝમ અમર કોષ્ટ પણ સર મુખત્યારીની વિરૂદ્ધ મુસ્લીમો કે અને અમારા ધર્મ અને અમારી હત્તા

વિરૂદ્ધ જતી કોષ્ટ પણ નવી સરકારને સ્વીકાર નહિ કરીએ તેમજ બધા મુસ્લીમો અને ખિન મુસ્લીમોના અધુલ્લમાં ભાગલા પડાવવા પ્રયત્ન કરતા કોષ્ટ પણ નેતા નો સ્વિકાર નહિ કરે.

ટાંગાનિકા આને રંગબેદની નીતિ જમરની સંપૂર્ણ શાંતિની મળ માણી રહ્યું છે કારણ કે મુસ્લીમોમાં મોટા ભાગને કુરાનમાંથી શિખવવામાં આવ્યું છે કે જુદાને અને સરકારને તાલે રહેવું અને પાકોશીઓને માન આપવું.

અંતમાં આ યુનીયન કહે છે કે આ સંસ્થા કોષ્ટની વિરૂદ્ધ નથી અને બધા મુસ્લીમો અને ખિન મુસ્લીમોને આવકાર આપે છે અને સરકારને વિનંતિ કરે છે કે સ્વરાજ અને ટેરીટરી ના અવિધ્ય માટેની બાબતોમાં અમને પૂછીને કામ કરે.

જ્યારે કેમ્બુના પ્રમુખ મી. ન્યેરેરેએ લંડનથી જીનીવા જતી વખતે કહ્યું હતું કે સ્વતંત્રતા માટેની તારીખ નક્કી કરવા વિષે કોષ્ટ પણ પ્રકારની વાતચિત મારે વસાહત મંત્રી સાથે નહોતી થઈ પરંતુ ટાંગાનિકાની પ્રબલ આને જ જવાબદાર સરકાર રચવા ધમ્પીજ આહુર છે. જ્યારે અમે અમારું કામ ચલાવી ચકીશું ત્યારે સ્વતંત્રતા માટેની તારીખ નક્કી કરવાનું કામ ટાંગાનિકાના પોલીટીસ્યોનું રહેશે. ખ્રીશ્ચિય ટાંગાનિકામાં પાંચ વરસથી વધુ રાજ કરી શકે તેમ નથી.

—કેરળમાં સુકતી અંદોલન દરમિયાન સભ પામેલા ૬૧૬૪ ફેદોઓને તા. ૧૩મીના મુક્ત કરાયા છે.

સાહેબર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

બલ નતનાં નાયલન, રેશમી તેમજ સુવરાક કાપડ, ઓઝો બાળકો અને પુરૂષો માટે જિન્સ નતના ડુવન જર્સી, પુલોવર, કાર્ટીગન-સ અને બચ્ચાઓ માટે—બુટીચ, બીબ્સ, બ્લેન્ડેડસ, શોલ્સ; નેપક્રા-સ વિગેરે.

ફરેક નતના માલ માટે તપાસ કરવા બલામણુ.

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોદાનીસુખર્ગ.

ફોન : ૮૩૫-૬૭૮૬ — બોક્સ ૧૫૪૯.

વૃત્ત

હંગામીની ચાપણ

લેખક : શ્રી દત્ત રઘુનાથ કવટેકર
(મમા અંકથી ચાહુ)

[૪]

રમેશ અને ઉમેશના આલ્યા જવા પછી નાની પ્રાતઃવિધિ પતાવી, પરમ્પરી જે બહાર જવા નીકળ્યા તે છેક સાંજે દિવા વખતે પાછા ફર્યા. તેમને આવેલાં જોઈ તેમની બંને વહુઓ, આનંદી અને લક્ષ્મી, પોતાના માળખચ્ચાને લઈને નાનીની ઓરડીમાં આવી અને નાનીના પગ પાસે પથારી ની નજીક બેઠી.

બાળકો નાનીની આસપાસ વિટળાઈ ને પથુ દુર ઉભાં હતાં. તેઓ નાની ના મુખ તરફ તથા પોતાની માતાના મુખ તરફ વારાફરતી જોયા કરતાં હતાં. આને નાની પાસે જવાની ઠોઈની ઠોઈમત ચાલતી નહોતી. રમેશ ના વિચ્છને અને ઉમેશની વાસંતીને દાદીમા ખુબ ખુબ ખમતાં. તેમને તેમના પર બહુ જ પ્રેમ હતો. પાંચ છ વર્ષની વયના એ કુમળા બાળકો! તેમને નહોતી કશી સમજ કે નહોતું કશું જ્ઞાન, તેા જે તેમને મતું હતું-લામતું હતું, કે જે કંઈ આલી રહ્યું છે તે રોજ કરતાં કંઈક વ્યુદ્ધ જ છે. તેઓ બિચારાં ગુપચુપ, દયામણા જેવાં બની જડ જેવા લાં ઉભા રહ્યાં હતાં.

થોડી વારે નાનીના પગ પાસે બેઠેલી આનંદીએ, નાનીના હાથ પકડી, શાંતિના મંત્ર કરતા કહ્યું :
‘ચાલો હવે, જમવા ચાલો. અમે બંને તમારી વાટ જોતાં હજી જમ્યા નથી. તમને મળીને—’

‘ખરી વાત છે બા...!’ આંખમાં આંસુ આણી લક્ષ્મી અચ્ચુબીના અવાજને મોલી : ‘હું તમારી મારી માથું છું-બધાની વતી, બસ! પથુ તમે હવે ઊઠો અને થોડું ઘણું જે બાવે તે જમી લો, એટલે અમે પથુ જમીએ...’

નાનીથી કંઈ બોલાવું નહિ એટલે, કે પછી શું બોલાવું તે મુજબું નહિ એટલે, અમે તેમ, પથુ વિચ્છને અને વાસંતીને તેમજ પોતાની પાસે મોલાવ્યા અને તેમને હવસરસા ચાંપી, વાંસો પંપાળતાં પંપાળતાં બોલ્યા :

‘મેટા વિચ્છ...વાસંતી—તમે જમ્યા ને?’

‘હા મોટીબા—’ વાસંતી બોલી. અમે જમ્યા ને બા પથુ જમ્યા. કાછીએ તારી ચાળા ઢાંકી રાખી છે... તું જમશે ને મોટી બા?’

આનંદી અને લક્ષ્મી બંને, પાણી માં જેમ માટીનું ટેકું ઓમળે તેમ, બંધાં બેઠાં હતાં ત્યાંનાં ત્યાં જાણે ઝોગળી મયા. નાનીએ બંને તરફ એક સુચક નજરે જોઈ લઈ કહ્યું :

‘તમે જમ્યા ન હો તેા જમી લો; હું જમીને આવી છું.’

‘ક્યાં?’ આનંદીએ પુછ્યું.

‘વીશીમાં—’ મહા પ્રથને રૂદનનો ઉભરો સમાવી, બોળામાં બેસાડેલા વિચ્છ-વાસંતીને વાંસે હાથ ફેરવતાં ફેરવતાં નાનીએ કહ્યું : ‘એક પેટને પથુ, જોવા જઈએ તેા, શું શું નથી જોઈતું? નકામા ઠોઈને શા માટે મારે પડતું? કાલથી માંડે આણું વિશી માંથી આવશે એટલે ખટખટ મટી... ઠોઈને ય મારો ત્રાસ નહિ!’

‘એટલે અમારામાંથી કોઈ જ તમારું નથી જમ?’ લક્ષ્મીએ કહ્યું : ‘લોઠો શું કહેશે?’

‘લોઠો શું કહેવાના છે?—જે તમે વહુઓ અને દીકરાઓ બહાર કહેતા ફરશે તે જ લોઠો તેા કહેવાના! ખરું ને?’

લક્ષ્મીને માર્મિક લા થયો.

આનંદી પથુ બોંડી પડી ગઈ.

એટલામાં રમેશ અને ઉમેશ પથુ નાનીની ઓરડીમાં આવી પહોંચ્યા અને તેઓ હજી નાની પાસે બેઠા ન બેઠા ત્યાં તેા નાનાના એક સ્નેહી પંડીત વકીલ તેમને મળવા ત્યાં આવી પહોંચ્યા.

નાની એકદમ ઉભાં થયાં અને ખુરશી તરફ આંગળી ચીંધી ને બોલ્યા : ‘આલો, બેસો. બરાબર ખરા વખતે જ તમે આવ્યા છો.’

‘હા...!’ કેમ છો, રમેશ-ઉમેશ, શું ચાલે છે?’ ખુરશી પર બેસી, સવ ના ચહેરા પર એક ઉડતી નજર નાખી લઈ, પંડીત વકીલ હસીને બોલ્યા :

‘વાહ, આને કંઈ બધાં જ અહીં હાજર છોને? એક ખોટ માત્ર અમારા નાનાની જ દેખાય છે! કેમ રમેશ, મેં સાંભળ્યું છે કે તમે બધાએ બેગા મળી, તમારી પોતાની સત્તા વાપરી, નાનાની એરેટ અને બાબીના બંમલા ના બાગલા વહેચી લઈ મોકળા થઈ ગયા છે તે શું ખરી વાત! અછલ તેા જ્યારી વાપરી, નહીં!’

એટલું કહી તે અટક્યા, અને બતી ના પ્રકાશમાં રમેશ-ઉમેશ તરફ જોતાં, થોડીક ડાબેા બાદ તે બોલ્યા :

‘હં...હું શું કહેતો હતો?—હા, હું અહીં આવ્યો છું તે આને માટે જ...આવતી કાલે સવારે તમે બંને નવ વાગે મારી ઓશીસમાં આવજો. જે ફ્લેટમાં તમેા અભારે ધર માંડી બેઠા છો—વિના અધિકારે, તેનું તમારે ફરકે દર મહિને રૂપીયા પચાસ લેજો

બાકું આપવું પડશે...કાલે મારે એ બાકા ચિઠ્ઠીઓ પર તમારી સહી જોઈશે સમજવ્યા! મેં શું કહ્યું તે તમારા ધ્યાનમાં આવ્યું ને?’

રમેશ અને ઉમેશ બંધાં ઉભા હતા ત્યાંના લાં થીજી મયા. તેમની પત્ની એા પથુ આસ રોડી જડ જેવી ચર્ષ મઈ. ક્ષણભર લાં રમશાનની શાંત પ્રસરી રહી.

‘કીક લારે, બાબી!’ પોતાનું કાર્ય પૂરું મથું સમજી પંડીત વકીલ ઉભા થયા અને રમેશ-ઉમેશ તરફ એક નજર નાખી બોલ્યા : ‘ચાલો ત્યારે, કાલે આવવાનું બૂલતા નહિ દં!’

‘એવી સહીબહી અમે કંઈ કરવાના નથી—’ રમેશ એકદમ ઉછળીને બોલ્યો. ‘અમે એટલે કોણ?’ રમેશ પર નજર નોંધી પંડીત વકીલે પૂછ્યું.

‘હું અને ઉમેશ! કેમ ખરુંને ઉમેશ! બોલોને! બોલતો કેમ નથી? બધી વખતે મારી એકલાની પાસે જ બધું બોલાવે છે?’

‘તો પછી—’ ઉપદાસથી હસી, રમેશ અને ઉમેશની સામે અંશુદા પાસેની આંગળી નચાવતાં, પંડીત વકીલે અંબીર સ્વરે કહ્યું :

‘મારે તમને ઠોટમાં-ફેજાદારી ફોટ’ આં ઘસડવા પડશે...તમારો કોષ વકીલ મિત્ર હોય તેા તેની સલાહ લઈ જોજો; અને પછી જોઈએ તેા મારી પાસે આવજો. સવારને બદલે સાંજે આવશે તેા પથુ ચાલશે. તેટલી હું તમને સગવડ આપું છું, સમજ્યા?’

આસ કહી જવાબની અપેક્ષા રાખ્યા વખતે પંડીત વકીલ ત્યાંથી આલી નીકળ્યા.

બાર બાદ, ચાર પાંચ દિવસ પછી, એક સવારે નાનીએ પોતાની વહુઓને અને પુત્રોને વરડામાં બોલાવ્યા. બધાં આવી પહોંચતાં તેમજે કહ્યું :

‘બંધાં સુધી તમને પરવડે ત્યાં સુધી તમે આ બંમલામાં રહી શકો છો. બાકું દર મહીને સીધું પંડીતને પહોંચાડતા રહેજો. દર મહીને એટલે દર મહિને-નિયમિત! મારે જીવવાનું સાધન માત્ર આ જ છે...?’ આટલું કહેતાં નાનીનું હૈયું બરાબ આબ્યું. ક્ષણભર બોલતાં બોલતાં તે અટક્યા. અને તે પછી રડમસ અવાજે તે બોલ્યા :

વાસણુકસણ, ફર્નીચર વગેરે જે કંઈ તમે લીધું છે તે તમને એમજે લગ વખતે મેટ રૂપે આપ્યું છે એમ સમજજો; અને લક્ષ્મી અને આનંદીને અંત પર જે ધરેણાં છે તે પથુ મેં તેમને આપ્યા છે એમ સમજજો...હું આને બહારમામ જવાની છું...’

‘ક્યાં, મુખ્ય સુરેશને ત્યાં?’ વચ્ચે જ ઉમેશ પુછ્યું.

‘ના, તે પથુ તમારો જ બાકા છે ને?’ ‘તો પછી તું ક્યાં જવાની-’

‘બંધાં પગ લઈ જમ ત્યાં!’ એમ કહી નાની ઝડપથી પોતાની ઓરડી તરફ વળ્યા. અને ઓરડીમાં દાખલ થતાં જ, કોષ ઉડા દુઃખે દુખી થતાં, ઓશીસમાં મેા છુપાવીને રડવા લાગ્યાં. અને રડતાં રડતાં આર્ત સ્વરે બોલ્યા; ‘નાનુ!—નાનુ! આ ચઈ તેટલી શિક્ષા શું હજી અધુરી છે?’

* * *

‘બા!’ નાની ચાલતાં ચાલતાં ચમકીને ચંબી મયા અને આમે જીવ્ય છે તેા— સુરેશ તેમની સામે આશ્રમથી આંખો ફાડીને જોતો ઉભો હતો.

પોતાની મા, મુખ્યમાં ચોપાટીપર, આ વખતે, આવી ગીરદીમાં, આમ એકલી, આવા અસ્તબ્ધરત ફેરી અને કંબાળ વેશે, પોતાને કોષ કાળે મળશે એવી તેને સ્વાને પથુ કલ્પના નહોતી.

‘બા, તું ક્યારે આવી?’

‘પાંચ છ દિવસ થયા.’

‘ક્યાં જીતરી છે?’

‘પંડીત વકીલના પુત્રને ત્યાં.’

‘કેમ, માંડે ધર નહોતું દાદરમાં!’

સુરેશના પ્રશ્નનો ઉત્તર ન આપતાં નાની બોલ્યા :

‘તું દરરોજ ચોપાટી ફરવા આવે છે?’

‘ના આને જ અકરમાત આવી ચડ્યો-ઘણે દિવસે.’

‘તારા બાપુ કહી અહીં તારા જેવા માં આવ્યા છે? એક બે જણે કહ્યું કે કોષ કોષ દિવસ તે અહીં ફરતાં જોવામાં આવે છે. પથુ મને ક્યાંય તે જોવા મળ્યા નથી. જોવાનો બાસ માત્ર ઘણીવાર થાય છે.’

સુરેશ માનો હાથ પકડ્યો અને બોલ્યો :

‘ચાલ, આપણે ઘેર જઈએ-દાદર.’

‘નારે, પંડીતના છોકરાને ત્યાં જ મને ઠીક ફાવી ગયું છે. ચોપાટી પથુ પાસે છે, એટલે આપનું હોમ ત્યારે અહીં આવી શકાય...કોષ વખત, કદાચ તે અહીં આવી ચડે અને તે જ વખતે હું ન હોઉં તેા-તો કદાચ તેમની સુલાકાત પથુ ન થાય.’

‘તે પથુ ખરું!’ એમ કહી સુરેશ ટેટલીક વાર સુધી ચુપ રહી અને ત્યાર બાદ બોલ્યો : ‘બા, તે’ અને નાનાએ મારા લગે કરાવી આપ્યાં; જોઈતી તમામ વસ્તુઓ પૈસા ખરચી, પ્રેમથી વસાવી આપી; તમારી એ કૃપાએ હું માંડે ધર માંડી શક્યો. તેમ છતાં, નાનાએ હજી સુધી મારો સંસાર જોયો નથી અને તે’ ય જોયો નથી. તેા, એકાદ ધડી પુરતી તેા તું મારે ત્યાં આવી, માંડે ધર પાવન કરતી જા, બા!’

પલકારામાં નાનીની નજર સુરેશના ચહેરા તરફ વળી અને માત્ર એક પળ પુરતી નાનીની નજર સુરેશની નજર સાથે મળ્યા.

તેમને યથું, આ આત્મીયતાનો આડંબર તો નહિ હોય? છુપી દાંડિંગતા તો નહિ હોય? હાથુબર તે સંભ્રમમાં પડી ગયા. વિચાર કરી, એકાદ હાથુબાં નિર્ણય પર આવી તે બોલ્યા :

‘તું કહે છે તો ચાલ, હું આહું છું; પણ હું તારે ત્યાં રહેવાની નથી એ પહેલેથી કહી રહું છું. જગતમાંથી હું હજી દમણું છુટી છું. હવે પાછી—’ સુરેશ ટેક્ષીમાં નાનીને પોતાને ઘેર લઇ આવ્યો.

પોતાની સાસુને આંગણમાં બેઠા સરોજને આશ્ચર્ય થયું. પરંતુ, તરત જ તેના વદન પર સિમતરેખા ગળાઈ છૂટી. નાની અંદર આવતાં જ, માથે ઝાઢી, ગડપથી આમળ આવી તેણે વાંકા વળી તેમને પ્રણામ કર્યો. નાની એ તેને માથે હાથ મૂકી ગળામળા થઈ જઈ, આટીવોદ આવતાં કહ્યું :

‘અપુત્રા સૌભાગ્યવતી યજ્ઞે ભેટા !’ ‘બા’, સુરેશે હાથ દલાવતાં અને પોતાની પત્ની તરફ ત્રાંસી નજરે ભેટાં દસીને કહ્યું. ‘તારો અર્થો આટીવોદ તો ભજવાનનો બાપ પણ પૃથ્વી પર ઉતરી આવશે તો એ ખોટો જ દરવા તો છે ! હા, બાકી રહેલો અર્થો આટીવોદ અવસ્થ ખરો પડશે.’

‘બહુ ! તમે પણ થું-કંઈ વખત વિચારીને તો બોલતા જવ !’ એમ કહી સરોજ અંદર ગઈ, એટલે

સુરેશ બોલ્યો. ‘આ વખતે તો બા, સુવાવડમાં એ મરતી મરતી જ બચી. થયું, એક ઠોકરો બસ છે, પણ આ ભેખમ નહિ બેઠએ ! અભીશયની કાચળી જ દલાવી નાખી ! તને જો કે આ વાત પસંદ નહિ પડે; પણ નાનાને એ જરૂર ગમી હોત. હા, તેમણે મોટે એ કહી બતાવ્યું ન હોત એ વાત શુદ્ધ છે.’

નાની કંઈ બોલવા જતાં હતાં ત્યાં જ સરોજ પોતાના પાંચ જ વર્ષના પુત્રને લઈને નાનીની સામે આવીને ઊભી રહી અને શીધરને સંબોધીને બોલી : ‘ઓળખે છે એમને ? દાદી માને પગે લાગ જોઉં.’ સરોજે રેડીયો પર મોઢવેલી ફ્રેમ હાથમાં લઈ પુત્રના હાથ માં આવતાં કહ્યું :

‘ફેટામાંની મોટીયા અને આ મોટીયામાં હવે તો કંઈ ફરક દેખાતો નથી ને—?’ ‘ના.’

નાનીથી રહેવાયું નહી. તેમણે ઝડપ થી શીધરને ઉચકી લઈ હૃદય સરસો આંખો અને આંખમાંથી ખરી પડવાની અણીપર પહેંચિલાં અશુને, આંગળીથી ખેરવી નાખી, દસીને બોલ્યા :

‘તારી મોટીયાએ તો હવે કાયાપલટ કરી નાખી છે શું બેટા !’ —અપુર્ણ

—અમા મે મહિનામાં, બેમગ અબુદુલા પરના પત્રો લઈ પાકીસ્તાનથી આવેલા બે માણુસો કાશગીરમાં પકડાતાં. તેમની પાસેથી હાથ કરાવેલા ફેટલાક દસ્તાવેજો સંબંધમાં ફરી ફરીને પુછાવેલા સવાલોનો જવાબ આપવાનો ઇન્કાર કરતાં આંતરિક ખાતાના પ્રધાન શ્રી સી. જોન. દાતારે તા. ૧૩ મીના જણાવ્યું હતું કે દસ્તાવેજમાંની વિમતો બદલે કરવી બદલે હિતમાં નથી.

—યુગાન્ડામાં હથુ એક યા બીજા કારણે આફ્રિકનોમાં તોફાનો ચાલુ જ છે. કમ્પાલામાં ટેકરાઓનાં લાઇસંસ પોલીસ તપાસતી હતી ત્યારે આફ્રિક નોતું દબરેક માણુસોતું ટાળું બેથુ થઈ ગયું અને પોલીસપર પત્થર મારો ચલાવ્યો. એક પોલીસ ઓશીસર ઉપર પણ ટુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.

—કમ્પાલામાં પોલીસના એક વડાએ જણાવ્યું છે કે ૨૧ જુલાઈ સુધીમાં ધાકધમકી વગેરેના ૩૨૮ કેસ નોંધાયા છે. યુગાન્ડામાં શરૂ કરવામાં આવેલ બોયકોટની હિલચાલ સાથે જ આમાં ના ધણાખરા સંડોવાયેલા હતા.

—યુગાન્ડાને બોયકોટની ચળવળને પરિણામે યતાં તોફાનોને કારણે અમા મે મહિનામાં અશાન્ત પ્રદેશ બદલે કરવામાં આવ્યો હતો પંથુ ત્યારબાદ હવે સ્થિતિ સુધરતાં આ વિસ્તારોને અશાન્ત પ્રદેશમાંથી મુક્ત થયેલ બદલે કરવામાં આવ્યો છે.

—મસાડા ડીસ્ટ્રીક્ટમાં (ઇ. આફ્રિકા) એક આફ્રિકનને ધમકી આપી હતી કે એને એશીયનને ત્યાં કામ ન કરવું. આમ છતાં કામ ચાલુ રાખ્યું તેથી તેને મારી નાખવામાં આવ્યો હતો.

—મી. લેનોક્સ બોઇડને કોલોનીયલ સેક્રેટરીના ઓફીસ પર આવ્યાને પાંચ વર્ષ પુરાં યતાં આ મુદત દરમ્યાન તેમણે બનવેલી સુંદર કામગીરી અને અટપટા મુશ્કેલ સવાલોના કોલ માટે લીધેલ પારાવાર શ્રમ બદલ અને આ રીતે સફળ કામગીરી બનવવા માટે

તેમને આમની સભામાં અમિનંદન આપવામાં આવ્યાં હતાં તે પ્રસંગે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ પાંચ વર્ષ દરમ્યાન તેમણે આમની સભામાં ૬૧૩૦ પ્રશ્નોના જવાબ આપ્યા હતા.

—ફ્રેન્ચ કેમેરૂનમાં રાષ્ટ્રવાદીઓ આ-જાદી માટે અત્યંત અધીરા બની ચયા છે. કેમેરૂનને ૧૯૬૦ના જાન્યુઆરી માં સ્વતંત્રતા આપવાતું નકકી થયું છે. પણ ત્યાં સુધી પણ થોભવા માટે કેમેરૂન રાષ્ટ્રવાદીઓ હવે તકવાર નથી અને તેને પરિણામે ત્યાં તોફાનો અને રમખાણો ફેટલાક દિવસથી ચાલુ રહ્યાં છે.

—ભારત અને પાકીસ્તાનના વિશાળ વિસ્તારોની ખીલવણીમાં સદાય રૂપ નીવડે એવી વિરાટ સિંધુ જળ યોજનાના ખર્ચમાં જે આંતરરાષ્ટ્રીય બેન્ક ભારત અને પાકીસ્તાન વચ્ચે કરાર કરાવશે તો ઓરોટ્ટીયા આ વર્ષે ૫૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો ફાળો આપશે.

મરણુ અને આભાર

લીર્ગિરનના શ્રી માણુભાઈ દેવજી આર્યના ધર્મ પત્ની મોતીમાઇનું તા. ૧૨-૫-૫૯ના અવસાન થયું છે ધણા સગા અને રનેહી તથા મિત્રોએ દુઃખ માં તેમને તથા તેમના કુટુંબને દીલ-સોજ આપી છે તેઓ સર્વેનો આ પત્રદારા તેઓ આભાર માને છે.

રાતા સુકા મરચા

શ્રોષ ૩૩ રતલી ગુણીના રોકડ ખાવ થી. ૫૧-૦
“જે બે સંતોષ જનક ઓળખ પત્રો આપવામાં આવશે તો ખાતું બોલયું પણ છતાં પહેલો ઓર્ડર તો કેલ પૈસા બરીને જ લેવાનો રહેશે.”
લખો. Maarmans (Pty.) Ltd.
P. O. Box 26, Phone 128
(Brits, Transvaal.)

જૂ મા આ ર સું ગ્ર હ

—ભારતની મધ્ય સરકારના સાયન્સ અને સંસ્કૃતિ વિષયક ખાતાએ વિકાસ ખાતા સાથે મસલત કરી પ્રાંતીક સર-કારોને મામડાંમાં એપન એર યીએટરો બાંધવા માટે નાણાની સહાય કરવા નકકી કહ્યું છે. ચરૂઆતમાં ૧૯૫૯-૬૦ દરમ્યાન એવાં પાંચ યીએટરો બોલવામાં આવશે, ગામ પંચાયતો અમરતો એવી બીજી ફેર્ષ સત્તા તેનો વહીવટ ચાલવશે.

—હૉંદ સરકારે ૨૫,૦૦૦ મણુ શેરડી ના બીજ પાકીસ્તાન મોકલવાની રજા આપી છે. સમાચાર જણાવે છે કે બિહારની ખાંડની મીસા અને બગીચા માંથી પુર્વ ગાજીસ્તાનના હિલોમ વિકાસ ખાતાને તે મોકલાશે.

—મી. લેનરી કેવેટ લોન્, કે જે યુનોના અમેરીકાના પ્રતિનિધિ છે તેમણે અમેરીકાનાં વિદ્યાર્થીઓને હોટી, ઉર્દુ સ્નાહેલી અને અરબીક બાપા યીખવાની બજામણ કરી હતી.

ભારતના રાષ્ટ્ર પ્રમુખ રાજેન્દ્રપ્રસાદે, સીટકરેલેન્ડના પ્રમુખને રાષ્ટ્રી દીવસે સરેશો મોટલી જણાવ્યું હતું કે:—ભારત સરકાર, ભારત વાસીઓ અને મારા

તરફથી તમને સુઆરકવાદી, તમારી તખીયત માટે સારી આશા અને તમારા લોકોની ઉન્નતિ યતી રશે.

—ભારતની બીજી પંચ વાર્ષીય યોજના ના ત્રીજા વર્ષમાં પાંચ કરોડ અને વીસ લાખ પાઉન્ડ સુધીમાં ૫૦ થી ૬૦ લાખ એકર જમીનને તાની નાની યોજના મારફતે સીચાય પુરી પાડવામાં આવી છે. બીજી યોજનામાં ૮૮ કરોડ ૫૦ લાખ પાઉન્ડ નકકી કરવામાં આવ્યા હતા. ૯૦ લાખ એકર સીચાયમાં લેવાની છે. પહેલી યોજનામાં ૬ થી ૭ કરોડ પાઉન્ડ ખર્ચાયા હતા.

—કયા સરીત-સામર સંસ્કૃત ગ્રંથનો અંગ્રેજ અનુવાદ અમેરીકામાં પ્રજટ થયો છે, તેની સમાલોચના કરતા ‘ન્યુ યોર્ક ટાઇમ્સ લુક રીવ્યુ’ના ડોલમ માં જણાવ્યું હતું કે, આ ગ્રંથત રાજ્ય વખતની કથાઓ, બહુ જ સુંદર છે. તે દુનવી વાતો અને માનવતાથી બરેલી છે. એક પછી એક અન્યબની બરી માયાઓ આખ્યા જ કરે છે. ને સમજવામાં જરાએ મુશ્કેલી જણાતી નથી.

હમણા જ આવેલો હિંદનો માલ
જરૂર જાંઘ આયત
સીધી આયત કરવાથી અમારો માલ સસ્તો અને મારો હોય છે. ગમે તે બીજા માલ સાથે સરખાવો.
સાડીઓ: આર્ટ સીફેન: શી. ૨૫-૦ થી ૬૫૨, આર્ટ સીફે શી. ૨૭-૬, મનીપુરી શી. ૩૦-૦, મયસોરી સીફેન પા. ૪-૨૫-૦, ખુલ મોટા પ્રમાણમાં પસંદ માટે આવકાચ.
બંગડીઓ: પ્હારીકની રંગ બેરંગી ૧૨/૦ મોસ, કાંચની રંગ બેરંગી ૫/- ૬૩૫. આ ઉપરાંત બીજી મોટી બંગડીઓ પણ છે.
કેશ ઓર્ડર સ્વીકારશું.
સી. ઓ ડી. ઓર્ડર નોંધવતા ૨૫ ટકા ડીપોઝીટ લેવામાં આવશે.
એ. કે. હુસેન એન્ડ સન્સ
૧૧૬ કવીન સ્ટ્રીટ, ઉરખન. મોડેસ ૨૧૬૮, ફોન ૨૭૩૪૮/૯.

બી-આઇ

મુ'બદ્ કરાંચી અને ઇસ્ટ આફ્રીકાના બંદરો વચ્ચે મુસાફરી કરે છે.

સ્ટીમર કરંબા રહેલી ઓગસ્ટ ૧૯૫૯ના આપરો અને કરાંચી થઇ મુ'બદ્ જવા ૪થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૫૯ના ઉપરો.

મુ'બદ્ અથવા કરાંચીનું ભાડું.

ફર્સ્ટ ક્લાસ	એક	ઓસાક	વગર	પા. ૬૨-૦-૦
સેકન્ડ ક્લાસ	"	"	"	પા. ૬૦-૧૫-૦
થર્ડ ક્લાસ	"	"	"	પા. ૪૧-૧૦-૦
ઓર્ડીનરી			સ્પેશીયલ	
નોન-વેજિટેરીયન	પા. ૪-૧૩-૦	નોન-વેજિટેરીયન	પા. ૧૦-૧૮-૦	
વેજિટેરીયન	પા. ૪-૪-૦	વેજિટેરીયન	પા. ૯-૧૫-૦	

વધુ માહિતી માટે મળો યા લખો:

શેખ હિમેદ એન્ડ સન્સ
(પીટી લીમીટેડ.)

૩૯૦ પાઇન સ્ટ્રીટ, — ડરબન.

ટેલીફોન: ૨૦૪૩૨ — ટેલીગ્રાફિક એડ્રેસ "કરામત."

આથે બાંધવાની રીળન અને વેણીઓ

મખમલ, સાટીન, ટાફેટા સીલ્કની, રીળન અનેક રંગ, ડીઝાઇન અને સાઈઝમાં મળશે, લગ્ન મ'ડપ અને ગ્રાહક સહુમારવા માટે અસ્થાબંધ શીલનો મળી શકશે.

બચ્ચાં માટે મખમલ, અને વેસમ તથા ફેલ્ટની ટોપીઓ કીફાયત બાવે બનાવી આપવામાં આવશે.

અંગોડે બાંધવા મખમલ, વેસમ, કોટન વિગેરેનાં કુલોની રંગ રંગની વેણીઓ અને અનેક પ્રકારના ક્રોચર્સ મળશે.

ટેબલ પર મુકવા માટે પ્લાસ્ટીકના મુ'બદ્ કુલો મળશે.

હેકાણું : માબરો હેટ્સ (મો.) લી.

લેડીઝ એન્ડ ચીલ્ડ્રન્સ હેટ મેન્યુફેક્ચરર,

ફોન : ૮૩૫-૭૬૬૧ પહેલે માળે, બોક્સ પરપાળ.

માસ્ટર મેન્સન્સ, ૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, — બેલ્જાનીસબર્ગ.

પો. બો. ૫૩૬૦ — ટેલીફોન ૩૩-૫૬૨૦

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ : "ભગતકો"

ભગત બ્રધર્સ (મો) લી.

૧૪ કોર્ટ સ્ટ્રીટ,

બેલ્જાનીસબર્ગ.

હોલસેલ અને રીટેઇલ મર્ચન્ટ અને ઇમ્પોર્ટર્સ

ખાસ કરીને હમ્પાઈ ત્યાં ઇન્ડિયન અને ઇંગ્લીશ શાસરી,

દેશી માથામાં નાંખવાના જાત જાતના તેલો-અત્તરો,

સ્ટેનલેસ સ્ટીલ, પીત્તળના અને એલ્યુમીનમના

વાસણો-કાચ અને પ્લાસ્ટીકની બંધીઓ-

કેરમબોર્ડ અને સ્ટ્રાઇકર તથા બીજા

અનેક દેશી ચીજો કીફાયત

બાવથી મળશે.

બી કવીન્સલેન્ડ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ

૧૮૮૬માં ન્યુ સાઉથ વેલ્સમાં સ્થપાઈ છે

આગ અકસ્માત તથા દરીયાઈ માલનો

— વિમો —

તેમજ બધી જાતના વિમાન

કામ કરે છે.

ખાસ હિંદી પ્રતીનીધી

શ્રીમતી તહેમી સોરાબજી રૂસ્તમજી

વધુ વિગત માટે મળો અથવા લખો

૧૦૬ મેન્સફીલ્ડ રોડ — બોક્સ નંબર ૪૭૬ — ડરબન.

ટેલીફોન નંબર ૪૭૪૫૩ અને ૪૭૮૮૮.